

Regionplan och budget 2025-2027

Vänsterpartiet Västmanland

Innehållsförteckning

<i>Innehållsförteckning</i>	2
Sjukvårdskrisen är ingen naturlag	3
Framtidens vård utgår från patientens behov	4
<i>Rätt person på rätt vårdplats</i>	5
<i>Större delaktighet för patienter och anhöriga</i>	6
<i>Du ska vara säker i sjukvården</i>	7
<i>Vården ska vara tillgänglig</i>	9
<i>En god och jämlik hälsa minskar vårdbehoven</i>	10
<i>Samverkan för patienternas bästa</i>	14
<i>Samverkan för jämställd vård</i>	16
<i>En sammanhållen vård i regionens regi</i>	18
<i>Våra barn och unga ska må bra</i>	20
<i>Allas möjlighet till en god psykisk hälsa</i>	22
<i>Tänderna – en annan del av kroppen</i>	25
<i>Rätten att vara delaktig i samhället</i>	26
<i>När du är missnöjd med vården</i>	27
Hela Västmanland ska leva	28
<i>En kollektivtrafik som du kan lita på</i>	30
<i>Kultur och folkbildning är en del av välfärden</i>	34
<i>En kunskapsintensiv verksamhet</i>	38
<i>Digital infrastruktur åt alla</i>	39
<i>Ett blomstrande näringsliv</i>	40
<i>Vi har bara en planet</i>	42
Förutsättningar för regionens uppdrag	47
<i>Det ska löna sig att vara anställd av regionen</i>	50
<i>Ett hållbart arbetsliv med friska medarbetare</i>	53
<i>Vi betalar solidariskt till välfärden</i>	55
<i>Du ska ha råd att bli sjuk</i>	56
<i>Ansvar för framtida generationer</i>	58
Budget och ekonomiska förutsättningar	60
<i>Uppdrag ur regionplanen</i>	64
<i>Kommentarer gällande Vänsterpartiets budget</i>	72
Vänsterpartiets förslag till regionfullmäktiges beslut	73

Sjukvårdskrisen är ingen naturlag

Vården var väljarnas viktigaste fråga i valet, men ändå har region efter region stora problem. Det saknas pengar och det saknas personal. Västmanland är inget undantag. Här saknas sjuksköterskor och psykologer. Biomedicinska analytiker och allmänläkare. Vi har en vård i världsklass, men personalen går på knäna, blir sjuka eller väljer att säga upp sig. I stället tvingas regionen hyra in personal, som kostar mer än de egna anställda. Personalkarusellen måste sluta snurra, och om vi ska förbättra vården måste vi börja med att förbättra villkoren för personalen.

Alla vill ha en bra sjukvård, men alldeles för få vill jobba där. Hur personalen mår har en direkt koppling till sjuktal och personalbrist. Sjukvården måste botas, och botemedlet är att satsa på de som stannar kvar. På de som står för stabilitet och trygghet för patienter, studenter och kollegor. På de som bär hälso- och sjukvården på sina axlar. De ska ha ett bra arbetsliv, och inte vara rädda för att gå in i väggen av utmattning. De ska ha en lön som de kan leva på, en vardag som de kan längta till, och en fritid som de orkar njuta av. Våra anställda är trötta, ändå fortsätter de att lappa ihop sjukvården, med sin egen hälsa som insats.

Samtidigt skjuter regeringen inte ens till en bråkdel av de statsbidrag som behövs för att regionerna ska slippa säga upp personal och i stället anställa fler kollegor åt dem. Styret i Västmanland parerar genom att höja avgifterna på allt ifrån sjukhusbesök och tandvård, till sjuktransporter och sommarlovskort för unga. Den som har en dålig hälsa blir även fattigare när högern styr. När vården går back är det enkelt att spara på sådant som kultur och kollektivtrafik. Men det är ingen naturlag att det ska fortsätta så här. Vi måste ta tillbaka kontrollen och vi måste göra det som krävs för att rädda sjukvården – även på lång sikt. Därför går vi inte med på alla de nedskärningar som föreslås. Därför höjer vi skatten så att alla bidrar lite mer till vården, inte bara den som är sjuk just nu. Därför kräver vi att Tidöpartierna, nationellt och i regionen, agerar för att stoppa sjukvårdskrisen.

Styret i regionen speglar inte bara regeringen sett till sammansättning utan även i handling. Precis som på nationell nivå är det kulturen, folkbildningen och klimatet som blir lidande när högern styr. I Västmanland innebär det sänkta bidrag till kultur och folkbildning, och ointresse för den rådande klimatkris vi befinner oss i. För oss i Vänsterpartiet är det både obegripligt och oacceptabelt. Vår regionplan speglar de behov som finns av tillgänglig och billig kollektivtrafik, oberoende konst och klimatsmarta innovationer inom en realistisk budget. Politik ska gå som på räls, men när högern styr ställs tågtrafiken in.

Heidi-Maria Wallinder

Regionråd i opposition och gruppleadare
Ansvarig för hälso- och sjukvård

Felicia Granath

Regionråd i opposition
Ansvarig för regional utveckling

Framtidens vård utgår från patientens behov

Vi blir allt fler och lever allt längre, ofta med kroniska sjukdomar. Den medicinska utvecklingen innebär att vi kan bota eller behandla svåra sjukdomar som förr oundvikligen ledde till döden. Samtidigt blir det allt färre i arbetande ålder som ska betala skatt och försörja barn och äldre. Inom många av de vårdande yrkena råder det redan idag brist på personal. Allt detta sammantaget betyder att regioner och kommuner behöver hitta andra arbetssätt för att resurserna ska räcka till. Det handlar bland annat om att släppa fokus på organisatoriska gränser och i stället fokusera på vad personen behöver, oavsett vem som ska göra det. Kort sagt; primärvård, specialistvård, region och kommuner behöver bli bättre på att samarbeta om sina gemensamma patienter för att ha råd och för att räcka till. Genom att se till patientens hela livssituation och mående blir vården mer ändamålsenlig och patienten kan slippa några av sina många besök i vården.

I dagsläget använder 5 procent av de sköraste patienterna 50 procent av vårdens resurser. Ungefär hälften av dessa är äldre än 65 år. Omställningen till nära vård omfattar till exempel sjukhusvård i hemmet med stöd av närvårdsteam och kommunal hemsjukvård, närsjukvårdsplatser på sjukhusen, egenmonitorering då patienter med hjälp av digital teknik själv håller koll på sin sjukdom, digital vård, mödrahälsovårdskedjan och akutsjukvården. Men omställningen till nära vård gäller hela befolkningen, från tonåringen med psykisk ohälsa till kronikern, vars sjukdom är en del av vardagen.

Regionen har etablerat fyra närvårdsteam där regionen och kommunerna gemensamt vårdar patienter som inte behöver ligga på sjukhus i hemmet, samt ett motsvarande team för barn med svåra somatiska sjukdomar. Utvärderingen visar att både antalet vårdtillfällen och antalet vård dagar minskar. Sjukdomsförebyggande projekt som har pågått handlar både om att omhänderta barn med fetma och ett samordnat föräldraskapsstöd. Mottagningen för tidiga insatser och äldrepsykiatrisk mottagning är två av de projekt som har införts för att arbeta med psykisk ohälsa i omställningen till nära vård. Båda syftar till tidigare upptäckt ohälsa och att få hjälp på rätt vårdnivå.

Mycket av omställningen har hittills handlat om att flytta ut delar av slutenvården, alltså den vård där patienter är inlagda på en sjukhusavdelning, till vård i hemmet, mobila team och ökad digitalisering. Orsaken har till stor del haft att göra med bristen på vårdplatser och personal på sjukhusen. Det har framhållits att primärvården, den första linjens vård, ska vara navet i den nära vården, men i Västmanland har vi ännu inte sett några stora steg i den riktningen. Det är högst troligt att en samordnad utveckling försvåras av den stora andelen privata utförare som driver vårdcentraler vid sidan av den regiondrivna intraprenaden.

Rätt person på rätt vårdplats

Definitionen vad en vårdplats är skiljer sig åt mellan olika länder och också över tid. I Sverige vårdas många som tidigare låg på sjukhuset på särskilda boenden eller i sina hem. Dessutom har det blivit allt vanligare med dagkirurgi, vilket innebär att patienter kan åka hem redan samma dag efter en operation. Aktuell statistik visar att Sverige har 2,1 vårdplatser per 1 000 invånare. I förhållande till övriga Europa är antalet vårdplatser i Sverige betydligt lägre än i många andra länder, något som delvis beror på hur vården är organiserad mellan region och kommuner. Många människor står i kö till operation och andra åtgärder inom specialistvården, särskilt efter pandemin. Vi har en vårdskuld som kommer att vara en fortsatt utmaning framöver. Den demografiska utvecklingen i regionen påverkar behovet av vårdplatser, liksom utvecklingen av folkhälsan, tillgången till rätt kompetenser, samt den tekniska utvecklingen. I Region Västmanland är ett antal av de totalt cirka 550 vårdplatserna stängda för att det saknas personal. Vi kan inte heller bortse från de patienter som vårdas inom andra regioner eller hos privata uppdragstagare. Köpt vård ingår också i den vård regionen betalar för.

Den uppsplittrade sjukvården där kommun och region delar på ansvaret, är riskabel för de sköraste patienterna. De mest sjuka, äldre multisjuka återkommer ofta till vården, en del är tillbaka redan inom en månad. För att undvika nya inläggningar är det viktigt med tidig diagnos och behandling, till exempel genom hembesök av mobil läkare eller närvårdsteam, och utökat stöd till kommunernas sjuksköterskor. Med ett helhetsperspektiv på framför allt äldre och sköra patienter kan många akutbesök undvikas. Hälso- och sjukvården är ett integrerat system där tillgången till vårdplatser påverkas av vilka som läggs in och vilka som skrivs ut. Därför behöver arbetet med att tillskapa fler vårdplatser pågå parallellt med insatser utanför sjukhusen, både för att förebygga inläggningar i allmänhet och för att möjliggöra utskrivningar i rätt tid så att återinläggningar kan undvikas.

Utskrivning från den slutna hälso- och sjukvården måste vara trygg och bygga på samverkan med kommunerna. Målet är att patienter ska skrivas ut samma dag som vården gör bedömningen att de är utskrivningsklara och att de inte ska behöva återinläggningar kopplade till sjukhusvistelsen. Så ser det inte ut idag, utan ett stort antal utskrivningsklara patienter ligger kvar på sjukhusen. Vårdcentralerna ansvarar för hälso- och sjukvårdsuppdraget för personer på särskilt boende, korttidsboende och i dagverksamhet, men har ibland svårt att mäta med det. En viktig faktor är hur väl vården i samverkan med kommunerna kan optimera antalet vårdplatser och anpassa antalet efter vårdens varierande behov, utan att riskera patienternas säkerhet genom onödiga förflyttningar. I arbetet med omställningen till nära vård kommer samverkan med andra att vara helt avgörande för hur väl vi lyckas tillgodose människors vårdbehov. Det är något som samtliga partier i regionen är överens om.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland strävar efter att ha tillräckligt antal disponibla vårdplatser vid varje given tidpunkt beroende på typ av verksamhet.
- Att Region Västmanland tillsammans med kommunerna tar fram rutiner och riktlinjer för hur patientflödena ska förbättras.
- Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att miniminera återinläggningar av patienter.
- Att Region Västmanland fortsätter arbeta aktivt med att minska kronikers behov av specialistvård.
- Att Region Västmanland i större utsträckning stöttar kommunerna i arbetet med palliativa patienter i hemmet.

Större delaktighet för patienter och anhöriga

Nära förknippat med omställningen till nära vård är det personcentrerade förhållningssättet. Det handlar om att patienten ska ha ett större inflytande över sin egen hälsa och vård. Det kan ske genom att regionen gör det enkelt och tydligt hur man kommer i kontakt med sina vårdgivare, att personal och patienter fattar gemensamma beslut om den vård och behandling som ska ges, och att patienten får stöd med egenvård. Både patienter och anhöriga har värdefulla erfarenheter och kunskaper som hälso- och sjukvården tjänar på att ta tillvara. Genom att involvera patienterna mer blir vården också bättre och mer effektiv. En förutsättning är att ersättningarna till vårdcentralerna inte baseras på antal besök och liknande, utan gynnar kvalitet i kontakterna med vården före kvantitet. Därför är det positivt att besöksersättningen till vårdcentralerna har tagits bort. Det är dock viktigt att följa upp så att förändringen verkligen gynnar patienterna.

Vården och patienterna kan gemensamt komma överens om patientkontrakt, en överenskommelse som utgår från patientens behov, förutsättningar och förväntningar på delaktighet, samordning och tillgänglighet. Genom att veta vad som ska göras, när, och vad nästa steg är, blir patient och anhöriga mer aktiva. Även patientföreningar, funktionsrättsorganisationer och pensionärsföreningar har en stor betydelse i detta arbete, då regionen lär känna målgruppernas förutsättningar och kan tillvarata deras erfarenheter. De dialogfora som regionen har är viktiga plattformar för gemensamt kunskapsutbyte.

Sedan 2010 är det inskrivet i Hälso- och sjukvårdslagen och i Socialtjänstlagen att det ska upprättas en samordnad individuell plan, SIP, för personer som är i behov av insatser från både sjukvården och socialtjänsten, för att personerna ska få sina behov tillgodosedda. En fungerande samverkan förenklar för både patienter och anhöriga som slipper lägga kraft på att samordna insatserna själva. Planen tas fram på ett gemensamt möte där alla inblandade ska delta.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland ska erbjuda en fast vårdkontakt till de patienter som ofta är i behov av vården, som äldre och kroniker.
- Att Region Västmanland ska utforma ersättningssystem som gynnar kontinuitet, långsiktighet och tillräckligt med tid för varje patient.
- Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att minimera återinläggningar av patienter.
- Att Region Västmanland säkerställer att alla patienter som är i behov av en samordnad individuell plan får det.

Du ska vara säker i sjukvården

Region Västmanland har en sjukvård i världsklass, från omhändertagandet av för tidigt födda barn på neonatalavdelningen till ett värdigt avslut inom den palliativa enheten. Från akutsjukvården som påbörjas redan i ambulansen, till fysioterapi som hjälper människor till ett fungerande vardagsliv. Ändå händer det ibland att patienter blir sjukare av sjukvården. Att följa basala hygienrutiner och klädregler är grundläggande för att undvika infektioner, sjukdom och död. Här har regionen fortfarande en del att jobba med, även om vårdrelaterade infektioner minskar. Enheten för smittskydd och vårdhygien har en nyckelroll i arbetet med att förebygga och minska spridningen av smittsamma sjukdomar, såväl inom vården som i samhället i stort. En vanlig skada som kan uppkomma i samband med vård är trycksår. Det kan utvecklas på olika delar av kroppen, ibland mycket snabbt. Inneliggande patienter med nedsatt rörelseförmåga har extra stor risk för att drabbas, då närings- och syretillförseln i huden försämras. Cirka 8 procent av alla vårdskador är trycksår och det kan ofta ta lång tid för såren att läka.

Region Västmanland arbetar strukturerat med minskad antibiotikaanvändning, vilket måste fortgå. Det är svårt att föreställa sig en sjukvård utan fungerande antibiotika, men det är det som alltför frikostig utskrivning riskerar att leda till. Antibiotikaresistens är en allvarlig utmaning världen över och uppstår när bakterier utsätts för så mycket antibiotika att de utvecklar motståndskraft mot den. Det finns redan idag infektioner som antibiotika inte hjälper mot. Särskilt viktigt är det att det finns antibiotika att ta till när risken för infektioner är förhöjd, som vid kirurgi, cancerbehandlingar och neonatal vård av för tidigt födda barn. Beräkningar visar att år 2050 kommer 10 miljoner att dö globalt till följd av infektioner med resistent bakterier. Det kan jämföras med de 6 miljoner människor som har dött till följd av Covid-19.

Standardiserade vårdförlopp är ett nationellt arbetssätt som syftar till att öka jämlikheten över landet, och minska onödig väntan och ovisshet vid misstanke om till exempel cancer. De beskriver vilka utredningar och behandlingar som ska

göras, och de anger hur lång tid det ska ta att få en behandling för cancer efter att man har fått sin diagnos. I Västmanland klarar vi inte målet att 80 procent ska få behandling inom utsatt tid. Fler utreds, och även om det inte visar sig att de har cancer, tas världens befintliga resurser i anspråk. Här måste regionen förbättra ledtiderna så att patienter som är i akut behov av onkologin får påbörja sin vård.

Alla avvikelser ska rapporteras, och ett systematiskt arbete med att dra lärdom av inträffade händelser ska pågå. Det är också viktigt att göra mer av det som fungerar bra, vilket är det vanligaste. Vården har en erkänd förmåga att anpassa sig till rådande förutsättningar, men den pressade personalsituationen innebär onödiga risker för patientsäkerheten. Det kan handla om till exempel tidsbrist, hög arbetsbelastning och otillräcklig erfarenhet. Hög arbetsbelastning kan leda till felbehandlingar, långa väntetider på provsvar, sämre möjligheter att ta emot studenter och att introducera nyanställda. Att vårda personer som egentligen hör till andra enheter på en och samma avdelning är inte lämpligt, eftersom det kräver en bredd i kompetens som inte alltid finns.

Flera händelser som har medfört allvarlig vårdskada eller risk för allvarlig vårdskada är kopplade till inhyrd personal. Det är därför extra viktigt med fungerande rutiner där det saknas egen personal. Den ordinarie personalen får dra ett tungt lass för att undvika risker. Detsamma gäller nätläkare som hänvisar patienter till primärvården, vilket både riskerar att leda till merarbete och undanträngning av andra som behöver vården bättre. Möjligheter till klinisk träning och simulerat omhändertagande skapar både trygghet hos personalen och leder till ökad patientsäkerhet. Det är viktigt att det även fortsättningsvis finns förutsättningar för personalen till regelbundna övningar i teamarbete och träning av individuella färdigheter.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland ska fortsätta arbeta på ett systematiskt sätt med avvikelshantering och vara noga att dokumentera avvikelser kopplade till personalbrist, inhyrd personal och nätläkare.
- Att Region Västmanland ska sträva efter att korta ledtiderna inom cancervården så att regionens tider överstiger det nationella snittet.
- Att Region Västmanlands arbete med att undvika trycksår som uppstår i slutenvården ska fortsätta.
- Att Region Västmanland ska förbättra följsamheten till kläd- och hygienrutiner.

Vården ska vara tillgänglig

Även om regionen klarar många av de uppsatta målen för tillgänglighet finns det vissa områden där väntetiderna är alldeles för långa. Det gäller till exempel köer till planerade ingrepp och diagnostiska undersökningar, men även till psykiatri. Den huvudsakliga anledningen är bristen på personal. Att inte få vård i tid kan leda till försämringar hos patienten och dessutom kräva mer kostsamma insatser. Ett av de områden där tillgängligheten är sämre är Barn- och ungdomspsykiatri. Den kraftiga ökningen av patienter tyder inte enbart på att fler unga mår sämre, utan det är också ett tecken på strukturella brister i organisationen. Det är av stor vikt att även unga patienter omhändertas på rätt vårdnivå, vilket kan vara inom elevhälsan, på ungdomsmottagningarna eller hos Barn- och ungdomshälsan. Bäst är förstås om det förebyggande arbetet fungerar. Det kan handla om att stärka föräldraskapet, uppmärksamma signaler som kommer till socialtjänsten, och genom ett gott hälsofrämjande samarbete med kommuner och civilsamhälle.

Vårdgarantin kan i vissa fall leda fel eftersom korta och snabba kontakter prioriteras före kontinuitet. Vissa grupper tenderar att kontakta vården alltför ofta, medan andra inte gör det trots att de skulle behöva det. Det här leder till undanträngningseffekter där resurser tas från dem med störst vårdbehov. Även om personalen gör korrekta prioriteringar, enligt Hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om att den som har störst behov går först, leder det ökade trycket på vården till en ansträngd arbetsmiljö och fler patientärenden att hantera. Alla som kontaktar sin vårdcentral ska få en telefontid samma dag. Så fungerar det inte alltid idag. Med hjälp av digital triagering kan fler hamna rätt från början. Vårdgarantikontoret har i uppgift att slussa patienter vidare till vård i andra delar av landet där köerna är kortare för att patienterna ska bli hjälpta snabbare. Ungefär hälften av dem tackar ja till det, resten vill hellre få vård på hemmaplan. De som väljer att få vård hos en annan vårdgivare är fortfarande regionens ansvar och har rätt till information och uppföljning i Västmanland.

Den privata vårdindustrin tjänar på att den offentliga vården får dåligt rykte. Om invånarna upplever att tillgängligheten är för dålig i förhållande till priset, ökar incitamenten för att skaffa privata sjukvårdsförsäkringar i stället för att betala vården via skatten. Om invånarna tror att tillgången till sjukvård kommer att försämrats om privata utförare förbjuds, minskar viljan att utmana det nuvarande systemet. Men de skattemedel som de privata utförarna nu får del av skulle även utan deras närvaro gå till hälso- och sjukvården och till samma patienter.

Kontakten mellan regionen och dess invånare kan i många fall förenklas och förbättras genom utvecklingen av e-hälsa, det vill säga digitala kanaler och hjälpmedel. Idag kan patienter avboka tider digitalt, ta del av provsvar i sin journal eller få rådgivning dygnet runt. Det kan även handla om egenmonitorering då

patienten själv mäter sina värden, digitala intyg vid sjukskrivning, internetbaserat stöd och behandling, eller verktyget Min vårdplan för att överblicka och vara delaktig i sin behandling. Även regionens digitala tjänster måste vara tillgängliga för människor med funktionsnedsättning, eller för de som inte har svenska som modersmål. För att underlätta för personalen är det viktigt att de olika IT-systemen kommunicerar med varandra och är ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov, till exempel när det gäller avvikande provsvar, översiktlighet och vid driftsstopp. Alla kommuner är anslutna till journalsystemet Cosmic, vilket underlättar samverkan mellan region och kommuner.

Uppdrag:

- Att det finns en digital väg in till varje vårdenhet inom Region Västmanland som ett komplement till fysiska besök eller telefonkontakt.
- Att all kommunikation, alla digitala tjänster och den fysiska miljön inom vården inom Region Västmanland ska vara tillgängliga och användbara för människor med funktionsnedsättning.
- Att en översyn görs av hur tillgängliga material och tjänster inom Region Västmanland är på olika språk.
- Att all information inom Region Västmanland går att ta del av på de erkända minoritetsspråken.
- Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att skapa egna digitala lösningar som ersätter privata nätläkare.
- Att Region Västmanland säkerställer att vårdgarantin utgår från behov.

En god och jämlik hälsa minskar vårdbehoven

Begreppet folkhälsa är brett och ibland svårt att navigera i. Enkelt sett går det att säga att hälsan i samhället ska vara god, både sett till särskilt utsatta grupper och befolkningen i stort. Folkhälsa innefattar såväl fysisk som psykisk hälsa, och tar även höjd på den upplevda hälsan. Enligt WHO är grunden för en god folkhälsa att den är jämlikt fördelad i samhället. Det handlar alltså om att så många som möjligt ska uppleva sin hälsa som god. Vår hälsa påverkas till stor del av våra livsvillkor. Faktorer som ekonomiska förutsättningar, utbildningsnivå, arbetssituation och socialt arv bidrar till våra möjligheter att åtnjuta en god hälsa. Systematiska skillnader mellan människor och grupper urholkar möjligheten till en jämlik och god hälsa i länet. Grupper som i övrigt är särskilt utsatta, exempelvis på grund av sin sociala status, har i regel fler hälsoproblem. För oss i Vänsterpartiet är det särskilt tydligt att vårt klassamhälle påverkar hälsoläget. Vi menar att riktade insatser och förebyggande arbete utifrån ett klassperspektiv är avgörande för att främja folkhälsan i hela länet.

Det finns stora geografiska skillnader i den upplevda hälsan i länet. I de större kommunerna, och framför allt i de centrala delarna av dessa, upplever fler att de har god hälsa. Skillnaderna blir särskilt tydliga när man ser på kvinnor och mäns upplevda hälsa, där kvinnor i bruksorter har betydligt sämre upplevd hälsa än män i bruksorter. Den ekonomiska ojämlikheten har också stor påverkan på den upplevda hälsan. I Västmanland lever 15 procent av alla barn i ekonomisk utsatthet. Västmanland ligger dessvärre i toppen i riket totalt när det kommer till ekonomisk utsatthet i barnfamiljer. Forskning visar att ekonomisk utsatthet ökar risken för psykisk ohälsa och suicid, samt att det finns en ökad risk för alkohol- och drogmissbruk i de hushållen med sämst ekonomiska förutsättningar. Ökat stöd till familjecentraler och BVC är en tidig insats som kan ha stor inverkan på att vända de negativa trenderna. Arbetslöshet, ungdomar som inte får en gymnasieutbildning och låga pensioner har också visat sig påverka folkhälsan negativt. De som är i störst behov av ekonomiskt stöd är också de som oftast läggs in på sjukhus och som löper störst risk för att drabbas av skador och förgiftningar. Samhället har ett ansvar för att skapa social jämlikhet och skyddsnet.

Folkhälsoarbetet bedrivs huvudsakligen utifrån regionens hälsocenter som finns i Västerås, Köping, Sala och Fagersta. Ohälsosamma levnadsvanor som rökning, alkoholkonsumtion, dålig kost och fysisk inaktivitet har stor betydelse för sjukdom och för tidig död. Genom att främja hälsa och förebygga ohälsa kan uppskattningsvis så mycket som en femtedel av alla sjukdomar undvikas. Det hälsofrämjande arbetet handlar dock inte enbart om förebyggande insatser som att hjälpa patienter att gå ner i vikt eller att sluta röka. Preventiva åtgärder kan också vara inriktade på att bevara funktion, och tidig upptäckt av sjukdom. Fysisk aktivitet på recept är något vi gärna ser mer av.

Så många som hälften av alla dagligrökare dör i förtid på grund av sina tobaksvanor och har en betydligt större vårdtyngd än icke-rökare. Vårdens kostnader kopplat till rökning är oerhört höga, medan kostnaden för rökavvänjning är relativt låg. Regionen skulle med andra ord kunna spara mycket pengar genom riktade insatser för att minska antalet rökare i länet och som följd skulle folkhälsan förbättras markant. Här är hälsocenter och tidiga instanser viktiga. Förebyggande insatser vid fetma är också viktiga för att stärka folkhälsan. Allvarlig fetma ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Antalet personer som lider av allvarlig fetma har ökat stadigt de senaste åren och beräknas fortsätta göra det kommande år. Regionen måste därför arbeta förebyggande och proaktivt för att hjälpa de som behöver.

Förebyggande insatser i form av hälsoscreeningar är något som bör uppmuntras i högre utsträckning. Regionen följer de fyra nationella screeningprogrammen och erbjuder invånarna mammografi, aortascreening, cellprov och den senast införda screeningen för tarmcancer som utförs i Köping. Sedan en tid har kvinnor möjlighet att testa sig själva för HPV-virus i hemmet, i stället för att gå till barnmorskan för att ta ett cellprov. Målet är att livmoderhalscancer ska kunna utrotas inom några få år. Regionen ingår dessutom i ett nationellt pilotprojekt för prostatacancerscreening som syftar till att ta reda på om ett nationellt screeningprogram bör införas.

Vänsterpartiet föreslår att de frivilliga och avgiftsfria hälsoundersökningarna som erbjuds för 50-åringar ska utökas så att dessa även omfattar 40-åringar. En stor del av de vanligaste sjukdomarna som drabbar befolkningen, som diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, stroke och vissa cancerformer, är kopplade till levnadsvanor. Ju tidigare sjukdomar eller ohälsosamma levnadsvanor uppmärksammas, desto bättre förutsättningar har individen att få vård i tid och stöd för att göra nödvändiga förändringar för ett långt och friskt liv. Nationella studier har visat att 93% av de som deltar i hälsosamtal har minst en ogynnsam vana eller riskmarkör. Regionen bör arbeta systematiskt och uppsökande för att främja folkhälsan i länet och hälsosamtal för fler är ett steg i rätt riktning. Kostnaden för ytterligare hälsoundersökningar tror vi skulle hämtas hem i och med att färre personer utvecklar hälsofarliga sjukdomar som kan kräva sjukhusvård. Som vi ser det kommer den ekonomiska och samhälleliga vinsten av stärkt förebyggande arbete i längden att resultera i sänkta kostnader för hälso- och sjukvården.

Hörselskador och hörselnedsättningar är ett omfattande folkhälsoproblem. Det beräknas finnas omkring 1,4 miljoner människor i Sverige med hörselnedsättning. Tyvärr betraktas hörselnedsättningar ofta som en ålderskrämpa som man får leva med, trots att det kan påverka den upplevda hälsan och möjligheten till ett fullgott liv negativt. Standardiserad hörselscreening är en modell som förespråkas av patient- och intresseföreningar, som ett led i att upptäcka och vidta åtgärder innan hörselnedsättningen blir ett stort hälsoproblem med psykosociala konsekvenser. Vänsterpartiet vill att hörselscreeningar erbjuds i samband med hälsoundersökningar. Personer riskerar att isoleras eller få andra hälsoproblem i samband med tilltagande hörselnedsättningar. För att ytterligare upptäcka och behandla ohälsa i tid bör hörselscreening kompletteras med undersökning av andra riskfaktorer.

Vaccinationer är ett viktigt redskap för en frisk befolkning. Inte minst efter pandemin har allt fler insett värdet i att skydda de allra svagaste i samhället genom solidarisk vaccinering mot skadliga sjukdomar. Det är väldigt positivt att

de allra flesta följer det allmänna vaccinationsprogrammet via BVC samt att flera vuxna och äldre väljer att vaccinera sig ytterligare. Det är folkhälsomyndigheten som ansvarar för det allmänna vaccinationsprogrammet och andra myndigheter kan uppmuntra till vissa vaccin utifrån länets behov. Vi vill utreda behovet av ytterligare subventionerade vaccin riktat mot barn eller andra sköra grupper. I ett första steg vill vi se att vaccinering mot vattkoppor hos barn erbjuds avgiftsfritt i Västmanland. Vattkoppor är inte samhällsfarligt i sig, men för personer med underliggande sjukdomar kan det bli förödande. Storskalig vaccinering mot vattkoppor har i andra länder visat sig ha mycket goda effekter på andelen äldre som får bältros. Bältros är förhållandevis tufft att vaccinera mot, och kan bli väldigt dyrt för den enskilde. Äldre som drabbas av bältros löper även högre risk att behöva omfattande vård. Att erbjuda avgiftsfri vaccination mot vattkoppor i länet redan nu är ett viktigt verktyg för att främja folkhälsan hos de allra sjukaste, svagaste och äldre. Vaccination mot vattkoppor är idag ett av de dyraste vaccinen som en barnfamilj kan välja till sina barn. Skyddet blir bara fullgott om fler vaccinerar sig, varvid Vänsterpartiet vill att Region Västmanland tar ledarrollen i det arbetet.

Region Västmanland har tidigare erbjudit självhjälpgrupper som ett komplement till hälsocenter, men denna verksamhet har dessvärre lagts ner helt. Självhjälpgrupperna riktade sig till personer som till exempel är kroniker med ständig värk, personer som förlorat anhöriga, föräldrar till barn med särskilda behov, personer med utmattningssyndrom eller människor som lever i ensamhet och isolering, för att bara nämna några få. De fyllde en viktig funktion, inte minst för kvinnors psykiska och fysiska hälsa. Självhjälpgrupperna var ett sätt att träffa människor med liknande livsöden där man på ett tryggt sätt kunde utbyta erfarenheter och få stöd och nya idéer. De allra flesta som deltog i självhjälpgrupperna uppgav att de var mycket nöjda med dem, och att gemenskapen bidragit till en bättre livssituation. Självhjälpgrupperna har inte varit kostsamma för regionen att anordna då de är självständiga efter första träffen med en samtalsledare. Självhjälpgrupperna har fungerat både som ett komplement till professionellt stöd och som ersättning för professionellt stöd.

Vi ser att självhjälpgrupperna och hälsocenter kan samverka för att fånga upp fler personer och större målgrupper och därigenom kunna arbeta med hela människan i fokus. Målet med såväl hälsocenter som självhjälpgrupperna är att fler ska kunna undvika att behöva krävande vård för sådant som kan främjas genom samtal och stöd. Den ekonomiska vinsten är svår att räkna ut, men den hälsomässiga vinsten kommer att vara stor.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland behåller befintliga Hälsocenter i länet.
- Att Region Västmanland verkar för att fler ska delta i screeningprogram.
- Att Region Västmanland på sikt erbjuder 40-åringar riktade hälsosamtal.
- Att hörselscreening ingår i hälsosamtalen inom Region Västmanland.
- Att Region Västmanland bevakar ytterligare behov av subventionerade vacciner för barn och andra sköra grupper.
- Att Region Västmanland på sikt återupptar självhjälpsgrupperna.

Samverkan för patienternas bästa

Västmanland har fyra sjukhus, vilket gör att befolkningen har en god geografisk närhet till sjukhusvården. Det är något som bidrar till tryggheten och förtroendet för vården. Att samtliga sjukhus drivs i regionens regi är en framgångsfaktor för att hälso- och sjukvården ska kunna utvecklas och leva upp till invånarnas behov. Men en hälso- och sjukvård av hög kvalitet kräver även samverkan mellan regionerna. För att bibehålla en hög kompetens inom varje medicinskt område ska regionerna fokusera på sina styrkor. Denna så kallade nivåstrukturering innebär att viss specialistvård sker inom Region Västmanland och att regionen samverkar kring annan specialistvård med andra regioner. Genom att koncentrera vissa insatser till färre platser skapas bättre förutsättningar för en jämlik och säker vård av god kvalitet, större möjligheter till forskning och bättre användning av regionernas resurser. På det området finns utvecklingspotential som på sikt kan leda till både högre kvalitet och minskade kostnader. Mer avancerade ingrepp utförs enbart vid universitetssjukhusen, den så kallade högspecialiserade vården. Samtidigt är det viktigt att vårdpersonal på de mindre sjukhusen har möjlighet att träna sig inför sådana situationer som inte hör till deras vardag. Variation i arbetsuppgifterna kan också vara ett sätt att bli mer attraktiv som arbetsgivare. Regionen bör inte ensidigt släppa ifrån sig vård, utan att också få ta över andra uppdrag från övriga regioner.

I Västerås pågår arbetet med det nya akutsjukhuset för fullt. Det nuvarande sjukhuset ger inte personalen rätt förutsättningar att bedriva en modern och effektiv specialistvård. Nya tekniska lösningar, ökad flexibilitet och förändrade arbetssätt i ändamålsenliga lokaler, gör det möjligt att klara framtida vårdbehov. Även i Köping bedrivs än så länge akutsjukvård, men inom kort försvinner den internmedicinska akutmottagningen och ersätts av en närakut som endast är öppen på dag- och kvällstid. Patienter med akuta livshotande tillstånd kommer framöver att transporteras direkt till Västerås sjukhus med ambulans, liksom alla som behöver akut sjukvård på natten. I samband med det förändras även dagens hjärtintensiv och ersätts av övervakningsplatser. Operationsverksamheten i Köping ska också upphöra, enligt det beslut som högerstyret drev igenom med

stöd av SD. Detta trots att vårdens kvalitet är lika god där som i resten av länet. Vi motsatte oss dessa förändringar och vill behålla akutsjukhuset som det är idag, men i ett bättre skick. I Köping finns det stora behov av investeringar i sjukhusets lokaler och vi efterlyser därför realistiska underlag och kalkyler för olika alternativ. Att centralisera akutsjukvården är inte vår syn på nära vård. Särskilt inte med tanke på att invånarna i västra och norra länet både är äldre och sjukare.

För att öka tillgängligheten inom hälso- och sjukvården krävs en ännu bättre samverkan mellan olika instanser och mellan kommuner, regionen och andra aktörer. Regionens verksamheter överlappar andra områden både geografiskt och organisatoriskt och kräver därför en förbättrad samverkan. Det är genom samverkan, inte konkurrens som vi bygger ett samhälle som håller ihop. Konkurrens, oavsett om det gäller mellan regioner eller mellan offentliga och privata aktörer, bör inte vara drivkraften i offentlig verksamhet. Det riskerar att leda till sämre kommunikation och att bra idéer inte tas tillvara. Om utveckling och innovationer sprids skapas bättre förutsättningar för människor att få del av en god vård och service. Därför vill vi se att regionen i större omfattning driver sin verksamhet i egen regi, i samverkan med kommuner och andra regioner.

Region Västmanland ingår i ett samarbete med åtta andra regioner kring sjukvårdsrådgivning. Efter fem minuters köande hamnar patienten i den gemensamma kön. Korta väntetider hos 1177 är ett sätt att utmana nätläkarna. Ett ökat flöde i chatten 1177 Direkt ska vara förstahandsalternativet, men det kan även handla om att vidarekoppla till uppringarens egen vårdcentral. En del av samtalen kräver inte medicinsk kompetens och ska i så fall kunna slussas vidare direkt till annan personal. Vänsterpartiet vill behålla 1177 i egen regi, men utveckla verksamheten genom att till exempel möjliggöra distansarbete för de sjuksköterskor som svarar på samtalen och optimera flödet till rätt vårdnivå. En vidareutveckling av 1177 skulle också kunna leda till ökade intäkter för regionen.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland fortsätter att driva sjukhusen i Västerås, Köping, Sala och Fagersta i egen regi, Västerås och Köpings som akutsjukhus.
- Att Region Västmanland fördjupar samverkan kring den vård som behövs sällan, till exempel komplicerade operationer, med närliggande regioner.
- Att Region Västmanland utvecklar 1177 via både ökad telefontillgänglighet och chatten 1177 direkt.
- Att Region Västmanland inte medverkar till nedskärningar och ransoneringar i hälso- och sjukvården.
- Att Region Västmanland verkar för att erbjuda god vård med tillräckligt många vårdplatser i hela länet, inte bara i Västerås.

Samverkan för jämställd vård

Det finns stora skillnader inom vården gällande behandling av män respektive kvinnor, något som framkom i bland annat jämställdhetsutredningen från 2015. Det finns allvarliga brister i vård och bemötande gentemot kvinnor. Kvinnosjukvården ges ofta färre resurser, vilket i längden leder till fler komplikationer för kvinnor. Detta märks inte minst inom mödra- och förlossningsvården där många kvinnor får allvarliga skador i samband med graviditet, förlossning och under läkningen efter förlossningen. Skador i samband med förlossningen kan skada anknytningen mellan kvinnan och barnet och leder i värsta fall till bestående men eller dödsfall. Varje födande ska ha rätt till en barnmorska i det aktiva förlossningsarbetet, något som Region Västmanland oftast lyckas med.

Region Västmanland har aktivt arbetat med att minska separationen mellan barn och mamma vid svåra eller för tidiga förlossningar. Nollseparation stärker anknytningen mellan förälder och barn, och främjar barnets utveckling. Minskad separation bör ske under hela vårdtiden. I de fall där barn ändå behöver separeras från föräldrarna bör stöd även ges till föräldrarna i den mån det går. Separationen kan leda till starka känslor som på egen hand är svåra att hantera, inte minst när det sker i nära anslutning till förlossningen.

Bristningar i samband med förlossning är vanligt. De enklare varianterna brukar kvinnan bli helt återställd ifrån, men de riktigt allvarliga bristningarna kan vara både smärtsamma och kan ge men för livet. Trots att personalen arbetar hårt med att förebygga bristningar vittnar många födande om att deras besvär inte tas på allvar, att eftervården inte görs på adekvat sätt och att allvarliga bristningar kan missas av vården. Det är oerhört viktigt att även födande kvinnors känslor tas på allvar och inte förminskas med att det är så pass naturligt att föda barn att skador och besvär hör förlossningen till. Bäckebottenträning är viktigt och kvinnor som upplever problem efter förlossningen ska kunna vända sig till bäckenbottengruppen eller övriga kvinnokliniken i samband med eftervård.

Våld i nära relationer, främst våld från män riktat till kvinnor, är ett av samhällets största folkhälsoproblem. Vården behöver rätt kompetens för att identifiera våld i nära relationer och för att agera vid misstanke. Mycket har gjorts, vilket är väldigt positivt, men allt för många kvinnor och barn lever med våld i hemmet och har mycket små marginaler att kunna lämna. Våldet kan vara såväl fysiskt som psykiskt, ekonomiskt och sexuellt. Ett stort antal kvinnor mördas varje år av sin partner och därför måste vi göra ännu mer för att förebygga och förhindra fortsatt negativ utveckling. Samarbete mellan regionen, kommunerna och fristående aktörer kan vara livsavgörande och bör därför säkras. Alla delar av vården har ett ansvar för att arbeta med dessa frågor. Ett gott exempel på när en

vårdgivare använt sitt specifika fält för att upptäcka våld i hemmet är tandvården som utifrån patientens tandskick kan se tecken på våld mot ansikte eller huvud. Region Västmanland ska bedriva och finansiera ändamålsenlig vård. Dessvärre har rapporter kommit som visar att det finns vårdgivare som utför medicinskt omotiverade ingrepp utifrån skadliga könsnormer. Vi måste säkerställa att regionen inte skattesubventionerar sådant som till exempel oskuldsoperationer eller könsstympning. Det är utifrån rådande lagstiftning svårt att upptäcka den här typen av verksamheter. Det regionen kan göra är att granska de avtal som finns med privata utförare. Vid misstanke om att verksamheter utsätter patienter för sådana ingrepp ska det utredas skyndsamt. Verksamheter som syftar till att upprätthålla skadliga traditioner ska inte förekomma inom hälso- och sjukvården eller finansieras av skattemedel.

Köp av sexuella tjänster – kommersiell sexuell exploatering – är en del av det omfattande sexuella våld som riktas främst mot flickor och kvinnor, men även pojkar, män och HBTQ-personer. Västerås stad har inrättat en MIKA-mottagning för att erbjuda stöd vid kommersiell sexuell exploatering. Region Västmanland bör utreda vilken roll regionen kan ha kopplat till denna. Samverkan med fler kommuner och regioner kan vara nödvändigt för att nå hela målgruppen och bemöta patienter i ett större upptagningsområde.

Hedersvåld är en ytterligare aspekt av mäns våld mot kvinnor. Regionen har gjort ett gediget arbete med att upptäcka våld i nära relationer och risk för hedersrelaterat förtryck. Bland annat har ett flertal mottagningar inom vården börjat fråga kvinnor om deras livssituation och även satt upp information om var man kan vända sig om man utsätts för våld i hemmet eller av annan anhörig. Dessvärre vet vi att många barn far illa hemma, och därför är det särskilt viktigt att BVC besitter rätt kunskap angående riskmarkörer. Även om de allra flesta tar del av BVC:s utbud finns det familjer som väljer att avstå från att besöka BVC. Det är då viktigt att andra vuxna som kommer i kontakt med barnen arbetar aktivt med att försöka upptäcka eventuella missförhållanden i hemmet. Insatser med föräldrastöd och föräldraskapsutbildningar är ytterligare ett medel för att motverka missförhållanden i hemmet och stötta de föräldrar som är i behov av det. Regionen bör samverka med kommuner och civilsamhälle som erbjuder det.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland arbetar aktivt med att stärka föräldrastödet vid nödvändig separation i samband med förlossningar.
- Att samtliga vårdinrättningar inom Region Västmanland arbetar med att identifiera risker för våld i hemmet.

- Att Region Västmanland agerar skyndsamt vid misstanke om att vårdgivare som har ett avtal med regionen utför kränkande ingrepp som inte har medicinsk evidens.
- Att Region Västmanland tillsammans med andra aktörer tillhandahåller föräldrastöd och föräldrautbildningar.

En sammanhållen vård i regionens regi

Vänsterpartiet anser att det fria vårdvalet och den fria etableringsrätten för privata vårdcentraler bör avskaffas. Lagen om valfrihetssystem, LOV, i primärvården är dock inte en fråga som regionen äger, utan det beslutas nationellt. Det finns flera anledningar till att vi, och många med oss, är kritiska till nuvarande ordning. En är att den uppsplittrade vården försvårar för samordning och en sammanhållen vårdkedja, en annan att lokalisering av nya vårdcentraler inte alltid styrs utifrån vårdbehov. Olönsamma patienter remitteras till det offentliga, offentligt anställd personal får dra ett tyngre lass, uppföljning av patienter försvåras, undervisning och forskning får ofta stryka på foten. Att vi är kritiska till systemet innebär dock inte att vi är kritiska till vårdpersonalen eller tror att de levererar en sämre vård än regiondrivna vårdcentraler.

För närvarande har regionen fyra vårdval – Vårdval vårdcentral, vårdval vaccination, vårdval medicinsk fotvård och Allmän tandvård för barn och unga. Vi vänder oss emot att införa vårdval inom fler områden. Patienter har behov av en fungerande vård, inte av fler utförare att välja mellan. Att få träffa samma läkare varje gång man besöker sin vårdcentral, att få en telefonkontakt samma dag man ringer, och att bli färdigbehandlad på sin vårdcentral utan att behöva uppsöka akuten för att få hjälp, är långt viktigare.

Vårdval och den fria etableringsrätten motverkar även en jämlik vård. Det är mer lönsamt att starta vårdcentraler i välbärgade områden där människor är friskare. Ersättningssystemet behöver därför kompensera fullt ut för hur sjuka människor faktiskt är och för de socioekonomiska faktorer som påverkar vårdbehovet. Vi vill att de som ska driva vårdcentraler ska vara transparenta både gällande ekonomin och vården, för att garantera att patienterna får den vård de har rätt till.

De tolv vårdcentraler som regionen driver i egen regi organiseras sedan 2019 i intraprenadform vid namn Närvården. Dit hör även filialer till dessa tolv vårdcentraler, Närvården hälsomottagning samt två mottagningar för hemlösa i Västerås och Köping. Intraprenaden har en egen styrelse och drivs enligt företagsmässiga principer. Övergången till intraprenad kan göra det enklare att omvandla dessa tolv offentligt drivna vårdcentraler till ett helägt bolag, likt Folk tandvården AB, vilket vi i Vänsterpartiet motsätter oss.

Vi vill att vårdcentralerna runt om i länet ska verka utifrån ett brett uppdrag. På vissa orter finns det bara en vårdcentral och för invånarnas bästa är det viktigt att den tillhandahåller samtliga kompetenser. Vi vill även att regionen tar ett större ansvar för att etablera vårdcentraler i egen regi när och där det finns behov. Nya vårdcentraler måste även kunna startas i socioekonomiskt utsatta områden där vårdtyngden är större. Men viktigare än antalet vårdcentraler på en ort, är att de vårdcentraler som finns mäktar med sitt uppdrag utifrån antalet listade och deras vårdbehov, samt att de har en stabil och fast bemanning. För oss är det viktigt att en vårdcentral erbjuder den vård som patienten har behov av. Vi ställer oss kritiska till att vårdcentraler ska kunna välja bort viktiga funktioner för att enklare kunna starta. För den som bor på en mindre ort är det inte gynnsamt att ha fler vårdcentraler om de inte tillhandahåller sådant man förväntar sig av en vårdcentral, som barnmorskor, samtalsstöd, BVC, fysioterapi och vaccinationer. Det är även en fråga om kompetensförsörjning, där en traditionell vårdcentral lockar personer från flera professioner och skapar team som tillsammans kan hjälpa den enskilda patienten. Problemet, enligt oss, är inte att det är för svårt att starta vårdcentraler, utan att flera startas utifrån marknadens principer.

Regionen upphandlar sjukhusvård från olika privata utförare. Det finns tecken som tyder på att aktörer väljer bort de mer komplicerade fallen och låter regionen ta hand om dessa själv eftersom de inte är lika lönsamma. Flera av de privata utförarna tar både emot patienter vars vård finansieras via skattsedeln, och patienter som får sin vård betald via en privat sjukvårdsförsäkring. Det krävs avtal med regionerna för att verksamheterna ska gå runt, och den privata vården finansieras genom att åka snålskjuts på den offentliga delen. Det är en sak att vårdföretag enbart tar emot försäkringspatienter, en helt annan sak att företagen erbjuder parallell vård med olika villkor och med olika finansiering. Det finns till och med regionanställda läkare och sjuksköterskor som driver egna aktiebolag inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Det finns goda anledningar till att fler verksamheter ska drivas i egen regi. Dels handlar det om att få bättre kontroll över kostnaderna, dels om att minska sårbarheten. Vänsterpartiet vill även att Region Västmanland ska ta över hela läkemedelsförsörjningen i stället för att som idag upphandla den tjänst som innebär att ha direktkontakt med läkemedelsbolagen, sköta lagerhållningen och förpacka dosläkemedel till slutenvården.

När det gäller läkemedel finns det över lag stora möjligheter till besparingar. Läkemedlen utgör mer än 10 procent av den totala hälso- och sjukvårdsbudgeten. När läkemedelsbolagens patent går ut på en produkt, kan andra företag sälja läkemedel med samma innehåll som det ursprungliga

läkemedlet, fast till lägre pris. Kopior med samma kemiska substanser som originalet kallas generika, kopior av biologiska läkemedel kallas biosimilarer. Genom att vara aktiv som region när patenten går ut frigörs stora ekonomiska resurser som kan användas till andra, dyrare preparat. Kostnaderna för läkemedel ökar kraftigt i förhållande till annan hälso- och sjukvård, men är något som kan minska andra vårdkostnader på sikt.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland alltid prövar offentlig drift i första hand vid etablering av nya vårdenheter.
- Att Region Västmanland säkerställer att offentlig finansiering inte bekostar en separat VIP-kö för sjukförsäkringspatienter.
- Att Region Västmanland inte skriver avtal med privata utförare med parallella verksamheter.
- Att Region Västmanland har en samlad strategi för etablering av vårdcentraler i hela länet.
- Att Region Västmanland utvärderar intraprenaden.
- Att Region Västmanland inte bolagiserar intraprenaden.
- Att Region Västmanland säkerställer att vårdcentralerna har medel och andra förutsättningar att klara av sitt uppdrag.
- Att Region Västmanland i förfrågningsunderlagen ställer krav på öppna böcker, det vill säga möjlighet att se utförarens ekonomiska redovisningar.
- Att Region Västmanland inte bekostar privata sjukvårdsförsäkringar åt regionens eller de regionala bolagens anställda eller styrelser.
- Att Region Västmanland övertar hela läkemedelsförsörjningen i egen regi.

Våra barn och unga ska må bra

För närvarande finns det bara fysiska ungdomsmottagningar i hälften av länets kommuner. Dessa är Västerås, Sala, Köping, Fagersta och Hallstahammar. Men alla länets ungdomar har möjlighet att komma i kontakt med personal på ungdomsmottagningarna alla dagar i veckan, via telefon, chatt eller digitala besök. Vi ser dock att det finns behov av närvaro på plats, inte minst med tanke på att den psykiska ohälsan bland unga är så hög. Hela 9 procent av länets unga har kontakt med Barn- och ungdomspsykiatri. I många fall kan det räcka att få stöd av ungdomsmottagningen eller elevhälsan i stället för att vända sig till BUP. Att få en spiral eller p-stav insatt, eller testa sig för könssjukdomar låter sig inte göras digitalt. Det är inte jämlikt att unga i vårt län har så olika förutsättningar för en god sexuell hälsa. För att bedriva ungdomsmottagning krävs det att både barnmorska och kurator finns på plats samtidigt. På mindre orter i länet kan det vara svårt att ha full täckning för detta, och därför vill vi införa en mobil lösning som komplement.

Med mottagningar i Fagersta, Sala, Köping och Västerås syftar Barn- och ungdomshälsan till att hjälpa unga mellan 6 och 18 år med måttlig psykisk ohälsa. Här kan de få hjälp av kurator eller psykolog med stress, sömnproblem och fobier. Verksamheten tar inte emot barn med svår och komplex problembild, dessa hänvisas till specialistkompetensen inom Barn- och ungdomspsykiatri. Unga som inte vill att deras familjer ska bli involverade hänvisas i stället till någon av ungdomsmottagningarna.

Det är oroväckande att allt fler barn och unga upplever att de har dålig eller mycket dålig psykisk hälsa. Det är långa köer till Barn- och ungdomspsykiatri och regionen har svårt att mäta med. Den situationen är inte unik för Västmanland, men det är alltså viktigt att vända trenden. Elevhälsan och ungdomsmottagningarna behöver ges möjlighet att fånga upp barn och unga med psykisk ohälsa innan den går för långt. BUP har länge befunnit sig i ett ansträngt läge. Köer till att träffa psykologer eller annan personal samt köer till utredningar hopar sig samtidigt som personal lämnar i frustration. Trots att det numera finns remisskrav för att genomföra utredningar av neuropsykiatriska diagnoser är kön fortsatt lång och många barn och unga hamnar i kläm i väntan på rätt diagnos och behandling. Elevhälsan och ungdomsmottagningarna är särskilt viktiga för att möta barn och unga med psykisk ohälsa. Samverkan i en vårdkedja är absolut nödvändig för att stärka barn och ungas psykiska hälsa. Övergången från barn och ungdom- till vuxenpsykiatri ska ske sömlöst. Ingen ska uppleva att den faller mellan stolarna när den blivit myndig. Tryggheten som man känt på BUP måste följa med över till vuxenpsykiatri för att inte förvärra den psykiska ohälsan hos den enskilde.

Runtom i länet bor flera familjer med barn och unga som på olika sätt mår dåligt och dessutom far illa. Det finns en grupp barn med funktionsnedsättningar som också har behov av insatser från socialtjänst eller annat kommunalt stöd. För att dessa barn och unga ska få så ändamålsenliga insatser som möjligt menar vi att det måste finnas samverkan mellan länets kommuner och BUP på ett djupare plan än vid SIP, samt att BUP involveras mer i de gemensamma barnen.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland ser till att ungdomsmottagningarna har verksamhet hela länet, antingen i form av en fysisk eller mobil mottagning.
- Att Region Västmanland behåller Barn- och ungdomspsykiatri i egen regi.
- Att Region Västmanland tillsammans med kommunerna och andra aktörer gör allt som krävs för att vända den psykiska ohälsan bland barn och unga.
- Att Region Västmanland underlättar för en sömlös övergång från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri.

- Att Region Västmanland tillsammans med länets kommuner arbetar fram samverkansformer för de barn och unga som erhåller olika insatser från samhället.

Allas möjlighet till en god psykisk hälsa

Psykisk ohälsa är en av vår tids största utmaningar. Allt fler personer uppger att de lider av psykisk ohälsa och den gruppen ökar varje år. Psykisk ohälsa kan drabba vem som helst och gör inte skillnad på barn eller äldre, män eller kvinnor. Män och kvinnor agerar ofta olika vid psykisk ohälsa. Det beror dels på normer, dels på strukturella skillnader i bemötande. Kvinnor med psykisk ohälsa uppvisar ofta ångest, nedstämdhet och oro, som i förlängningen kan leda till självskadebeteende eller isolering från andra. Män med psykisk ohälsa är oftare utåtagerande och tar till våld, mot andra män eller mot kvinnor och barn i sin närhet. Oavsett om du är kvinna eller man, flicka eller pojke, måste vården fånga upp och behandla psykisk ohälsa där den uppstår. Män söker generellt vård senare i sjukdomsförloppet än kvinnor. Det får oerhörda konsekvenser för den enskilde mannen och för samhället i stort. Självmordsstatistiken i Sverige visar att två tredjedelar av alla självmord begås av män. Stigmat kring psykisk ohälsa och normer kring hur man beter sig vid psykisk ohälsa försvårar möjligheten till vård för män och pojkar. Även kvinnor riskerar att hamna mellan stolarna vid tidiga tecken på psykisk ohälsa. För oss i Vänsterpartiet är det självklart att jämställd vård innebär att alla får ett värdigt bemötande och en högkvalitativ vård oavsett kön eller könsidentitet. Jämställdhetsintegrering och utbildning för vårdpersonal om skadliga maskulinitetsnormer skulle kunna motverka självmord och självmordsförsök i hela länet.

Region Västmanland har tyvärr länge legat i toppen avseende antalet självmord per år. Varje självmord är ett för mycket. Här behövs ytterligare insatser göras, och stödet till anhöriga efter suicid har länge varit undermåligt. Den som förlorat en anhörig till suicid riskerar att själv drabbas av svår psykisk ohälsa. Regionen bör vara den samverkande parten för att erbjuda stöd och kontakt med andra viktiga funktioner. Vi bör sträva efter en nollvision mot suicid.

Självvald inläggning inom psykiatrin är en funktion som funnits i Västmanland sen ett tag tillbaka. Självvald inläggning innebär att det finns ett antal vårdplatser som patienter kan skriva in sig på för heldygnsvård utan att konsultera läkare. Syftet med självvald inläggning är att minska trycket på slutenvården och därmed göra patienten mer delaktig i sin egen vård. Patienter som väljer självinvald inläggning får stanna på enheter i max fyra dagar och erhåller då samma behandling som den hade fått vid slutenvårdsinläggning. Det är sjuksköterskor som har ansvar för att ta emot och skriva ut patienten, vilket främjar sjuksköterskans relation till återkommande patienter. Vi i Vänsterpartiet är positiva till modellen och värnar

om att antalet platser för självinläggning behålls. Flera patienter med återkommande slutenvård uppger att självvald inläggning är ett viktigt verktyg för att ta kontroll över sitt eget mående och sin vård.

Ätstörningar är inget nytt fenomen men dessvärre något som allt fler drabbas av. Rapporter har visat att ätstörningsproblematik debuterar i yngre åldrar och att problemet vuxit mest bland unga pojkar. Ätstörningar kan te sig olika och är ett samlingsnamn för olika sorters problematik. Alla kan drabbas av ätstörningar, och för många är det inte synligt att personen lider av en ätstörningsproblematik. Stigmat kring ätstörningar är stort och normer kring vad som traditionellt ansetts vara ätstört beteende försvårar för många att få hjälp. Vi har kunnat läsa nyhetsartiklar om äldre personer med anorexi eller bulimi som nekats vård med hänsyn till sin ålder. Ätstörningsenheten har valt att ta bort ålderstaket på prov, och förhoppningsvis kan det leda till att fler får stöd och hjälp. Allt fler män uppger själva att de lider av ätstörningar, men inom vården är det en övervägande majoritet unga kvinnor som får vård. Elevhälsan, primärvården och skolan har ett stort ansvar i att fånga upp ätstörningsproblematik, men det är ofta ett problem som kräver samverkan och förståelse i flera instanser. Det är viktigt att vården inte styrs av stereotyper och normer när människor söker vård för ätstörningar.

För transpersoner och icke-binära finns det också stor problematik i kontakten med vården. Många får vänta länge på rätt vård och vittnar om kunskapsbrister om transpersoner och könsöverskridande identiteter. Vägen till könsbekräftande vård är lång och berör ofta såväl somatisk vård som psykiatrisk vård. I och med den nya könstillhörighetslagen ska processen för att få könsbekräftande vård förenklas. Transpersoner är överrepresenterade avseende självmordsförsök, något som är en direkt följd av att behöva kämpa för sin rätt att identifiera sig och uttrycka sig fritt. Transbegreppet är ett paraplybegrepp som innefattar en mängd olika individer som på olika sätt identifierar sig som trans. Det är tydligt att vården behöver mer kunskap om transpersoner och om olika sätt att uttrycka kön och könsidentitet. Vi har kommit långt inom detta men mer behöver göras för att ge transpersoner en trygg vård och ett bekräftande bemötande i samhället.

Allt fler äldre personer upplever psykisk ohälsa. Många äldre upplever ofrivillig ensamhet och isolering, vilka båda är riskfaktorer för psykisk ohälsa. Vården behöver se till äldres behov på samma sätt som för barn och unga, och vuxna. Äldre personer har lika stor rätt att leva och må bra som yngre och förtjänar således uppmärksamhet från vården och arenor för att möta andra. Självhjälpsgrupper är en sådan instans men även inom vården bör äldres psykiska ohälsa tas på allvar. Här är äldrepsykiatrisk mottagning en viktig instans.

Den som döms till fängelse i Sverige får inte avgiftsbeläggas för sin fängelsevistelse och utifrån samma princip bör patientavgiften för rättspsykiatrisk vård, LRV, slopas. Vänsterpartiet vill utreda möjligheten att ta bort avgiften för de som vårdas enligt LRV. Detta då många berörda har svåra ekonomiska förhållanden och dessutom riskerar att vårdas långa sjuk åtgång. Patientavgiften för tvångsvård riskerar att skuldsätta personer i slutändan, och för den som vårdas finns ingen möjlighet att arbeta under vårdtiden.

Efter många års debatter och beslut har regionen äntligen inrättat lågtröskelmottagningen med tillhörande sprututbyte för personer med missbruk. Nu har fler möjlighet att få en naturlig väg in till vården samtidigt som man har ett aktivt missbruk. Lågtröskelmottagningen kommer att kunna minska dödligheten för målgruppen, minska samhällssmittor och förbättra folkhälsan i länet. Vänsterpartiet har varit drivande i frågan sedan 2007 och ser därför med glädje att lågtröskelmottagningen är i gång. Det är dock beklagligt att tillnyktringsenheten inte fått samma utfall. Varje år avlider ett flertal personer i Västmanland och övriga Sverige i polisens förvar. En tillnyktringsenhet, där påverkade personer kan vårdas och övervakas, skulle kunna bidra till att minska dödsfallen. Varje dödsfall i polisens förvar är ett för mycket. Det nya styret har helt tagit bort tillnyktringsenheten från sin budget och menar att det i stället måste tas ett omtag i frågan som inte utgår från samverkan med kommunerna. Dessvärre är det så att invånare i alla länets kommuner drabbas negativt av att tillnyktringsenheten dröjer ytterligare. I stället för att fortsätta skjuta upp inrättandet av tillnyktringsenheten bör regionen skyndsamt inrätta den och låta kommunerna ansluta allt eftersom. Vi har inte råd att låta fler personer dö på grund av bristande omvårdnad och övervakning i samband med berusning eller narkotikapåverkan.

Tilliten till vården är grundläggande oavsett vilken vårdinrättning man besöker. Det är dock oroande att allt fler uppger att de behandlats illa i mötet med psykiatrin. Patientnämnden har sett en ökning av ärenden kopplade till bemötande och läkemedelsförskrivning inom psykiatrin, såväl öppenvården som slutenvården. Givetvis ska läkemedelsförskrivningen göras på ett adekvat sätt där målet är att så få personer som möjligt ska få narkotikaklassade och beroendeframkallande läkemedel, men när det skett måste nedtrappningen ske på ett sätt som upplevs som tryggt och förankrat med patienten. För missbruksvården är det särskilt viktigt med respektfulla möten som inte kantas av dömande eller skuldsättande bemötanden. Den som söker vård på grund av missbruk, psykoser eller andra allvarliga psykiska åkommor ska kunna lita på att vården ges på jämlika villkor och inte leder till repressalier för den enskilde.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland erbjuder personalen utbildning i normkritiskt bemötande av personer med psykisk ohälsa.
- Att Region Västmanland arbetar aktivt med jämställdhetsintegrering inom psykiatrin.
- Att Region Västmanland intensifierar arbetet med nollvision mot suicid.
- Att Region Västmanland samordnar anhörigstödet för de vars anhöriga begått suicid.
- Att Region Västmanland bibehåller antalet platser för självvald inläggning inom vuxenpsykiatrin.
- Att Region Västmanland säkerställer att alla med dokumenterade ätstörningar kan få stöd och vård.
- Att Region Västmanland utreder avgiftsfri rättspsykiatrisk tvångsvård.
- Att Region Västmanland fortsatt verkar för att starta tillnyktringsenheten.
- Att Region Västmanland undersöker olika metoder för att samfinansiera tillnyktringsenheten.

Tänderna – en annan del av kroppen

När tandvården avreglerades 1999 höjdes avgifterna generellt. Det har fått konsekvenser. Många avstår från att besöka tandvården fast de egentligen skulle behöva, eftersom de ändå inte har råd med behandlingarna. Egenavgifterna uppgår till cirka 60 procent, jämfört med 15 procent inom hälso- och sjukvården. I Västmanland är Folktandvården ett aktiebolag som ägs till 100 procent av regionen, medan specialisttandvården är en del av Västmanlands sjukhus. Så vill vi att det ska förbli. Nästan alla barn och unga går hos Folktandvården, medan 60 procent av de vuxna går till någon av de privata mottagningarna.

Region Västmanland har in i det längsta hållit fast vid de rekommenderade avgifter som föreslås i den nationella referensprislistan. Det är vad Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, har räknat ut att olika behandlingar borde kosta. Att följa listan har haft en dämpande effekt på avgifterna även hos den privata tandvården. Avgifterna har varit mycket lägre här än hos Folktandvården i andra regioner som inte har följt referensprislistan. Från och med 2023 frångår regionen den principen och höjer priserna med ytterligare 3 procent trots att bolaget gör stora överskott. Vi befärar att detta kommer att få konsekvenser för invånarnas munhälsa på längre sikt. De som drabbas hårdast är de som har det svårast ekonomiskt. Ett helägt bolag som går så bra som Folktandvården bör betala tillbaka en del av överskottet till regionen och därigenom invånarna.

Kopplingen mellan andra sjukdomar och dålig tandhälsa går åt båda hållen. Den som lider av andra sjukdomar får ofta sämre tandstatus, och sämre tänder kan

leda till allt ifrån näringsbrist till en för tidig död. Det behövs mer kunskap om munhälsa inom kommunens vård och omsorg. Därför ser vi positivt på de utbildningsinsatser till både omsorgspersonal, föräldrar och barn som görs inom Folktandvården. Tandhälsan är ojämlik i vårt samhälle och inom socioekonomiskt svaga grupper är det vanligare med sämre tänder. Andra riskgrupper är till exempel personer med demenssjukdomar eller psykisk ohälsa. Trots att tandvården för barn är gratis påverkas barnens tandhälsa av föräldrarnas klasstillhörighet.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland ska vara restriktiva med prishöjningar inom Folktandvården.
- Att Region Västmanland återgår till att följa den nationella referensprislistan för tandvården.
- Att Region Västmanland ser över avkastningskraven inom Folktandvården.
- Att Region Västmanland ianspråktar en del av Folktandvårdens överskott.

Rätten att vara delaktig i samhället

Alla invånare i Västmanland ska kunna leva sina liv till fullo. För många människor är olika hjälpmedel en förutsättning för detta. Behovet av hjälpmedel kan härledas till såväl rörelsebegränsningar som kognitiva svårigheter. Hjälpmedelscentrums funktion är att stötta de personerna med behov att kunna åtnjuta fullvärdig delaktighet, tillgänglighet och aktivitet. Utifrån ett funktionsrättsperspektiv är det av yttersta vikt att hjälpmedel förskrivs på ett adekvat sätt och att kostnaderna för dessa hålls låga. Personer med funktionsnedsättningar ska inte behöva betala höga summor för att kunna vara delaktiga i samhället på lika villkor som andra.

Vi ser med oro på att allt fler hjälpmedel beläggs med högre avgifter. Samtliga prisändringar ska ske i dialog med patient-, brukar- och funktionsrättsföreningar. Målet bör alltid vara att erbjuda hjälpmedel till så låg avgift som möjligt. Regionen bör bevaka relevant forskning och teknisk utveckling för att ligga i framkant gällande utbudet av hjälpmedel. Omställningen till en alltmer digitaliserad vardag bör även tas i beaktande gällande hjälpmedel. Rapporter har visat att förskrivningen av hjälpmedel allt för ofta skiljer sig mellan män och kvinnor. Män och pojkar får i högre utsträckning avancerade och digitala hjälpmedel medan kvinnor och flickor oftare får analoga hjälpmedel, inte minst avseende rörelsehjälpmedel som rollatorer och permobiler. En jämställd förskrivning av hjälpmedel måste vara grundläggande och bedömningen av vilket hjälpmedel som gör störst nytta ska inte utgå ifrån personens kön utan dennes individuella behov. Funktionsnedsättningar drabbar människor i alla åldrar, kön och kulturer

och förskrivningen av hjälpmedel ska utgå från jämlikhet, behov och beprövad forskning. Inom habiliteringen får personer med bestående funktionsnedsättningar och deras anhöriga utbildning, stöd och träning för att få ett så bra liv som möjligt. Funktionsnedsättningen kan vara fysisk, intellektuell, neuropsykiatrisk och ska ha uppkommit vid födseln eller tidigt i livet. Rehabiliteringen handlar om insatser som riktar sig till vuxna för funktionsnedsättningar som har uppkommit genom olyckor och sjukdomar senare i livet. Olika slags hjälpmedel är ofta en del i habiliteringen eller rehabiliteringen.

Till skillnad från rehabilitering innebär habilitering insatser för personer med bestående funktionsnedsättningar där förmågan att leva självständigt i första hand ska bevaras. För att omfattas av habilitering ska funktionsnedsättningen vara medfödd eller som har uppstått i tidig ålder. Fysiska funktionsnedsättningar som påverkar rörligheten, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, intellektuella funktionsnedsättningar och syn- samt hörselnedsättningar är exempel på patientgrupper som kan få stöd från habiliteringen. De insatser som habiliteringen utför är bland annat stöd för att få bättre kunskap om sin funktionsnedsättning, kommunikation, socialt samspel och hjälp med stödinsatser i samhället. Habiliteringen erbjuder även riktat stöd till anhöriga och närstående till personer med funktionsnedsättningar. Att ge vägledning för att som anhörig kunna underlätta vardagen och hantera svåra situationer är en viktig funktion för att den enskilda patienten ska ha ett delaktigt liv såväl i samhället som i sina relationer. Habiliteringen erbjuder även rådgivning till personal som finns runt personen, till exempel i förskola, skola, särskilt boende eller på arbetsplatsen. Mottagningarna är lokaliserade i Västerås, Köping och Fagersta. I Västmanland erbjuds specialiserad habilitering till barn, ungdomar och vuxna med behov av samordnade insatser.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland avstår från att höja priserna på hjälpmedel.
- Att Region Västmanland förskriver hjälpmedel på ett jämlikt och jämställt sätt.
- Att Region Västmanlands bassänger fortsatt hålls öppna för patienter.

När du är missnöjd med vården

Den som besöker vården i Västmanland ska kunna lita på att besöket genomförs på ett säkert sätt och med bästa möjliga bemötande. Att få vård eller komma i kontakt med vården tillsammans med en anhörig kan vara jobbigt, såväl fysiskt som mentalt, och relationen till vårdgivare och övrig personal är viktig. I de fall där patientsäkerheten inte efterlevts fullt ut finns möjligheten att som enskild patient

eller anhörig vända sig till Patientnämnden i regionen för vägledning och stöd. Patientnämnden är en opartisk instans vars ledamöter utses av de politiska partierna men all kontakt med patienter sker med tjänstepersoner med lång erfarenhet av patientnära arbete. Patientnämnden har hela hälso- och sjukvården, såväl egenregion som privata avtal, tandvården och den kommunalt avtalade vården som upptagningsområde. Det innebär att du som patient kan kontakta Patientnämnden efter kontakt med ett stort antal vårdgivare.

Patientnämndens uppdrag är att förmedla information mellan parterna med målet att främja verksamhetens patientnära arbete. Det kan dels handla om bemötandefrågor, dels om läkemedelsförskrivning eller bristande diagnosticering. Patientnämnden är inget beslutande organ gentemot de vårdande enheterna men fyller en viktig funktion som medlare och stöttande part gentemot såväl patienten som vårdgivaren. Det är även Patientnämndens roll att i de fall det behövs göra anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Patientnämnden tillhandahåller och utbildar stödpersoner för den som tvångsvårdas inom slutenvården. Bristen på stödpersoner blir allt större runtom i landet och Patientnämnden fyller en viktig funktion i att informera om stödpersonsuppdraget och att rekrytera nya stödpersoner. För den som tvångsvårdas kan stödpersonen vara en trygg person som bryter känslan av isolering. Patientnämnden i Region Västmanland arbetar tematiskt med att särskilt fokusera på vissa områden, som exempelvis barnnärenden, läkemedelsförskrivning, tillgänglighet och psykiatri. De rapporter som sammanställs från kansliet utgör ett viktigt underlag för politiken, där tendenser och trender inom respektive område synliggörs.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland fortsatt ger Patientnämnden ett stabilt ekonomiskt anslag.
- Att Region Västmanland säkerställer tillgången till stödpersoner.

Hela Västmanland ska leva

För oss i Vänsterpartiet är det självklart att hela länet ska leva och utvecklas jämlikt. Västmanland är inte ett stort län geografiskt men består av tydliga skillnader mellan stad och lands- och glesbygd. Regional utveckling handlar om tillväxt i hela länet. Det berör inte bara ekonomisk tillväxt, utan även hållbarhet och kompetensförsörjning. Viktig infrastruktur berörs inom ramen för regional utveckling. Samverkan är grunden för en jämlik regional utveckling. Aktörer från hela samhället behöver rymmas i utvecklingsarbetet, där såväl kommuner som företag, civilsamhället och utbildningsinstanser fyller viktiga funktioner. För att

hela länet ska leva måste alla människors rätt till delaktighet och inflytande garanteras i alla regionens funktioner. Den service som erbjuds av offentliga och kommersiella utförare ska vara tillgänglig för alla. Tillgänglighet är ett brett begrepp och omfattar allt från kultur till kollektivtrafik och hälso- och sjukvård. All verksamhet som finansieras med regionala medel ska vara inkluderande och fungera för alla.

Region Västmanland ingår i ett flertal olika storregionala samverkansformer. Inom Östra Mellansverige, ÖMS, ingår Region Västmanland, Stockholm, Uppsala, Gävleborg, Örebro, Södermanland och Östergötland. Tillsammans med Mälardalsrådet berör ÖMS frågor som infrastruktur, kompetensförsörjning och hållbar utveckling i hela upptagningsområdet. Kollektivtrafik, tillväxt, utbildning och arbetsmarknad är exempel på frågor som hanteras genom storregional samverkan. Region Västmanland har även samverkan med andra regioner avseende kost, ambulansdirigering, inköp och varuförsörjning. Vi både köper och säljer vård till andra regioner och har därför flera samverkansformer avseende vårdutbyte med närliggande regioner.

Omställning, delaktighet och hållbarhet är några av ledorden som den regionala utvecklingsstrategin, RUS, utgår ifrån. För Vänsterpartiet är det av yttersta vikt att alla de frågor som påverkar västmanlänningarnas vardag genomsyras av jämlika förutsättningar. Oavsett om du bor i en storstad eller på glesbygden ska bredbandet vara utbyggt, det ska finnas möjlighet att arbeta och bo i hela länet och hälsofrämjande funktioner som kultur, idrott, friluftsliv och föreningsliv ska vara lätt att utöva och åtnjuta oavsett var i länet du bor.

I Regionala utvecklingsnämnden, RUN, fattas beslut som rör hela länets möjligheter att utvecklas. Framtidens kompetensförsörjning tillsammans med möjliggörande av digitaliseringen är frågor som ständigt är aktuella. Likaså kulturen och folkbildningens viktiga funktioner. Vänsterpartiet understryker vikten av en fri kultur där politiken håller armlängds avstånd, levande folkbildning som uppmuntrar lärandeglädje, förebyggande folkhälsosatsningar och omställningen till ett hållbart samhälle. Efter valet 2022 valde det nya styret att ta bort kultur- och folkbildningsnämnden och i stället inrätta en regional utvecklingsnämnd där bland annat kultur och folkbildning skulle ingå. Vi i Vänsterpartiet har varit mycket kritiska till detta och ser många faror med att kultur och folkbildning bakas in i allt för stora och komplexa sammanhang. För oss är det av yttersta vikt att dessa frågor, tillsammans med övriga delar av regionala utvecklingsnämnden, ges goda förutsättningar för att nå hela Västmanland. Alla dessa frågor, och många mer, ryms inom ramen för regional utveckling.

En kollektivtrafik som du kan lita på

Det är av yttersta vikt att personer som bor i Västmanland, arbetar i Västmanland eller besöker Västmanland på ett enkelt och tillgängligt sätt kan röra sig fritt i hela länet. En utbyggd kollektivtrafik som går att lita på är grundläggande för jämlikt resande i länet. Det ska vara lätt att välja bort bilen, oavsett var i länet man bor eller till vilken kommun man vill ta sig. Idag ser det tyvärr inte ut så. Såväl busslinjer som tågförbindelser behöver byggas ut så att fler kan nås av dem. I dagsläget skiljer sig taxan för kollektivtrafik inom kommunerna och taxan för den regionala trafiken är onödigt hög.

Det är Svealandstrafiken som står för regionens linjelagda kollektivtrafik med buss. Svealandstrafiken ägs gemensamt av Region Västmanland och Region Örebro. Regionen är även delägare i Tåg i Bergslagen och Mälardalstrafik AB som ansvarar för tågtrafiken i Mälardalen. Tågtrafiken är upphandlad och det finns ett flertal aktörer involverade i såväl framförande av tågen som underhåll av järnvägen. Regionen ska vara aktiv vid upphandlingar för att premiera företag som arbetar med hållbarhet, klimatpositivitet och god arbetsmiljö i alla led.

Järnvägen berör inte bara persontrafik, även om det framför allt är just pendling för enskilda resenärer som många förknippar med järnväg. För Region Västmanlands del är det viktigt att ta hänsyn till hela kedjan som påverkar järnvägstrafiken. Där innefattas såväl persontrafik som godstrafik samt underhåll och utbyggnad. Sveriges järnväg har blivit alltmer splittrad, med många aktörer och stundtals otydlig ansvarsfördelning. Vi har upphandlat persontrafiken och godstrafiken, men har fortfarande ansvar för att de fungerar som de ska. Samverkan med Trafikverket är avgörande i många frågor, särskilt kopplat till utbyggnad och underhåll. För att optimera spår användningen och erbjuda bättre person- och godstrafik bör regionen i samråd med Trafikverket se över de trimningspaket som finns för att maximera användandet av spåren.

Målet med kollektivtrafiken är att den är lättillgänglig så att fler väljer kollektivtrafik i stället för bil. För att nå det målet behöver både de som pendlar ofta och de som är sällanåkande uppleva kollektivtrafiken som prisvärd och regelbunden. Vi i Vänsterpartiet är mycket kritiska till att vissa stråk nedprioriteras till en resa per dag, där vi ser att de norra länsdelarna särskilt missgynnas. För naturliga stråk mellan andra regioner bör helheten beaktas. För alla pendlare mellan Dalarna, Västmanland och Örebro är det allt svårare att ta sig på ett enkelt sätt. Oavsett om man arbetar eller studerar i andra län bör man ha tillgängliga alternativ för att kunna pendla med kollektivtrafiken.

Sommarlovskortet för barn och unga är en viktig jämlikhetsreform. Allt för många unga blir begränsade under sommarlovet på grund av sina föräldrars ekonomi.

Sommarlovskortet möjliggör för ungdomar runtom i länet att uppleva kultur, idrott, fritid och gemenskap. Vi vet att många yngre personer lämnar idrotts- och föreningsliv när det upplevs svåråtkomligt och otillgängligt. Sommarlovskortet är ett steg i rätt riktning för att skapa jämlika förutsättningar för länets unga att uppleva hela länet. Vänsterpartiet vill att sommarlovskortet i första hand är avgiftsfritt, i andra hand att kostnaden är så låg som möjligt.

Som komplement till den ordinarie kollektivtrafiken finns anropsstyrd linjetrafik. Det innebär att resenärer kan boka en resa utifrån när den vill resa, och att linjen i övrigt inte är i gång. Genom anropsstyrd trafik kan mindre fordon användas i stället för stora bussar, och trafiken kan nå dem som bor där kollektivtrafiken inte går så ofta. Samtidigt som anropsstyrd trafik är ett bra komplement till ordinarie kollektivtrafik anser vi i Vänsterpartiet att kollektivtrafiken måste bli mer tillgänglig hela länet så att även de som bor på lands- och glesbygd spontant kan röra sig i länet på ett tillgängligt sätt.

Allt fler politiska partier lyfter vikten av ökad trygghet inom kollektivtrafiken. Givetvis ska alla känna sig trygga när de reser med kollektivtrafik i länet, oavsett om det är buss eller tåg. Vi i Vänsterpartiet vill dock bredda begreppet trygghet. För både resenärer och chaufförer handlar trygghet om bemötande, pålitlighet och förtroende. Att bussen och tåget går när det ska gå, att det faktiskt går hela sträckan och att det finns personal att tillgå om något händer är alla lika viktiga delar för att kollektivtrafiken ska upplevas trygg och pålitlig. Om man låter marknadskrafterna styra tillgången till kollektivtrafik kommer den inte att upplevas som trygg varken av personal eller av resenärer.

Kollektivtrafiken ska upplevas som trygg av såväl resenärer som personal. Vänsterpartiet tycker därför att det är viktigt med tågvårdar på samtliga tåg. Lokförare ska inte behöva fokusera på sådant som sker i vagnarna när tåget är i rullning. Vid upphandlingar bör regionen ställa krav på att tågvårdar ska finnas ombord samt att bolaget tar emot praktikanter från lokförarprogrammet. Regionen går lätt miste om kompetens när ny personal inte fångas upp i ett tidigt skede. Regionen är inte arbetsgivare åt de företag som vi upphandlar, men givetvis ska vi ställa krav på de upphandlade bolagen så de buss- och lokförare som utför länets kollektivtrafik har goda arbetsförhållanden.

Färdtjänst och sjukresor hör inte till den ordinarie kollektivtrafiken men är lika viktig som övrig kollektivtrafik. I Västmanland ser taxorna för färdtjänst olika ut i de olika kommunerna och ett genomgående tema är att färdtjänsttaxan är högre än den ordinarie kollektivtrafiken. För de som är i behov av färdtjänst på grund av hälsoproblem eller diagnoser ska inte möjligheten att röra sig i länet hindras av

otillbörliga taxor. Ett regionalt samarbete med länets kommuner mynnade ut i att ett fåtal kommuner valde att anpassa taxan för färdtjänst till densamma som för övrig kollektivtrafik, men vi i Vänsterpartiet vill att regionen tar ett nytt grepp i frågan så att färdtjänsttaxan anpassas jämlikt i länet. Även om det i slutändan är kommunerna som bestämmer taxorna kan regionen vara en bidragande part i samverkan. Personer med funktionsnedsättningar ska kunna röra sig lika fritt i länet som övriga resenärer utan att oroa sig för uteblivna hållplatsutrop, svåråtkomliga hållplatser och bristande hjälpmedel ombord. Det krävs dels att den ordinarie kollektivtrafiken tillgängliggörs, dels att färdtjänsten fungerar i hela länet.

Det är viktigt att länets kommuner har rådighet över sin egen kollektivtrafik. Västmanland har inte skatteväxlat, det vill säga att regionen övertar ansvaret för kollektivtrafiken så att kommunalskatten sänks samtidigt som skattesatsen i regionen höjs med motsvarande procent. Därför ska kommunerna ha god möjlighet att påverka sina egna taxor och kort. Regionen tillhandahåller resekortet, men utöver det ska kommunerna själva utforma sin kollektivtrafik.

Tillgången till eldrivna bussar behöver utökas för att minska beroendet av klimatnegativa drivmedel. Kostnaden för eldrivna bussar är hög och övergången till dessa bör ske successivt. Även laddning av tung trafik bör byggas ut som en del i utfasningen av miljöfarligt bränsle. Västmanland har en uttalad ambition att vara en miljö- och klimatförebild, vilket innebär att de nationella klimatmålen ska överträffas eller uppnås tidigare här än nationellt. Vi har ett gemensamt ansvar för klimatet och de förändringar som krävs, men regionen är en särskilt viktig aktör som kan göra en stor insats genom att göra det möjligt för sina anställda att åka billigare med kollektivtrafiken. Det skulle också vara ett sätt att komma till rätta med rådande parkeringsproblem utanför Västerås sjukhus, samtidigt som förmånligt resande är en del i att vara en attraktiv arbetsgivare. Ett sätt är att införa ett förmånskort som gäller för både tåg och buss, där regionen betalar halva kostnaden och medarbetaren förmånsbeskattas. De flesta av regionens anställda åker bil till jobbet, trots att 43 procent bor närmare sin arbetsplats än 5 km, nästan 60 procent bor närmare än 10 km. En fjärdedel av de som bor närmare än 5 km har i en resvaneundersökning svarat att de skulle ta bussen i stället för bilen om regionen erbjöd ett rabatterat kollektivtrafikkort. Vänsterpartiet vill därför att ett sådant kort på sikt tas fram.

I Västmanland finns viktiga hamnar som knutpunkter för godstransportsystemet. Både Mälarfleden och Mälarhusarna avlastar landtransporter och kan därigenom minska mängden skadliga utsläpp. Satsningar på länets hamnar och möjligheten till transport på Mälaren gör att järnvägen i större utsträckning kan

bedriva persontrafik i stället för hög belastning av godstrafik. I Västerås och Köping samordnas transporter via sjöfart tack vare de välutbyggda hamnarna. Under 2022 hanterades över 3 miljoner ton gods i Västerås och Köpings hamn, där transporterna på ett smidigt sätt kan binda ihop sjö och land för mest effektiv och klimatvänlig transport. Hjulstabron är för många ett sorgebarn. Bron i sig är gammal och behöver upprustas, och än hellre göras om helt. Diskussionen om Hjulstabron och dess försämrade möjligheter till fartygsledd transport har förts länge. Vid ett flertal tillfällen har vi fått veta att konsensus kring Hjulstabron nåtts, men dessvärre verkar det inte ha lett till att arbetet kan komma igång än. Kommuner i Västmanland och närliggande län har anpassat sina hamnar för det ökade trycket på fartyg som skulle uppstå om Hjulstabron helt byggdes om. Trafikflödet är helt beroende av bättre framkomlighet och just nu är Hjulstabron en flaskhals som omöjliggör trafik med fartyg i större omfattning. Satsningar på tågtrafik och fartygsledd transport är viktiga delar i att minska koldioxidutsläppen och öka produktiviteten i länet.

Västmanland är ett litet län geografiskt sett men ett expanderande län sett till företagsamhet. Stora företag har börjat etablera sig i Västerås, vilket vi är väldigt glada för. Många av de större företagen har valt att etablera sig på Finnsletten i Västerås. Detta har lett till att politiker i såväl Västerås som Region Västmanland föreslagit att bygga ett tågstopp på Finnsletten för alla de som pendlar in från angränsande län. Ett tågstopp är både dyrt och kommer att ta lång tid att få på plats. Trafikverket har ännu inte tagit med ett tågstopp på Finnsletten i sin plan för transportinfrastruktur så arbetet kommer att dröja. Vi i Vänsterpartiet uppmuntrar företag att etablera sig i Västmanland och likaså på Finnsletten. Tills vidare uppmuntrar vi andra lösningar, till exempel särskild linjetrafik med buss som samordnar transporten från Västerås Centralstation till Finnsletten samt utökade möjligheter till att välja cykeln eller delta i bilpooler. Satsningar på infrastruktur är viktiga över lag och bör prioriteras de kommande åren. Så länge regionens ekonomi och den bristande tillgängligheten till övrig kollektivtrafik ser ut som den gör kan vi inte motivera en medfinansiering till tågstoppet.

Region Västmanland är delägare i bolaget Oslo-Stockholm 2.55, vars syfte är att korta restiden mellan Stockholm och Oslo till tre timmar. Resan ska gå genom Mälardalen i hopp om att binda ihop Sverige och Norge samt minska behovet av flyg mellan huvudstäderna. Ägarskapet delas mellan Region Västmanland, Region Värmland, Region Örebro län, Västerås kommun, Karlstad kommun och Örebro kommun. Det är viktigt att stråket mellan Oslo och Stockholm byggs, men precis som när det gäller tågstopp på Finnsletten är det Trafikverkets uppdrag i första hand.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland avstår från att höja avgifterna i kollektivtrafiken.
- Att Region Västmanland ställer krav på god arbetsmiljö vid upphandlingar inom kollektivtrafiken.
- Att Region Västmanland säkerställer att satsningar på kollektivtrafik och infrastruktur sker med hela länets bästa i åtanke.
- Att Region Västmanland tar bort avgiften för sommarlovskortet för skolungdomar när regionens ekonomi tillåter. Till dess ska biljettpriserna hållas så låga som möjligt.
- Att Region Västmanland ställer krav på att upphandlade utförare tar emot praktikanter och lärlingar.
- Att Region Västmanland fortsätter arbeta för jämlika kostnader för färdtjänst genom dialog och samverkan med kommunerna.
- Att taxorna för sjukresor inom Region Västmanland hålls på en låg nivå.
- Att Region Västmanland säkerställer att personer med funktionsnedsättningar kan nyttja kollektivtrafiken på ett tillgängligt sätt.
- Att Region Västmanland erbjuder sina anställda förmånskort i kollektivtrafiken så snart regionens ekonomi tillåter det.
- Att Region Västmanland fortsätter att skapa möjligheter för ökade godstransporter på Mälaren.
- Att Region Västmanland fortsätter lyfta frågan om Hjulstabron i samverkansorgan.

Kultur och folkbildning är en del av välfärden

Kultur är grunden för alla samhällen och för demokratin. Kulturupplevelser har god effekt på hälsan, både avseende att utöva och att uppleva kultur. Det är av yttersta vikt att politiken håller armlängds avstånd till kulturen. Det innebär att kulturen ska vara fri och levande, utan påtryckningar om innehåll eller utövning. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att regionen uppmuntrar kulturuttryck i hela länet. Det ska vara lätt att skapa och åtnjuta olika former av kultur. Det finns både hälsomässiga och samhällsekonomiska vinster i att ha ett levande kulturlän där det är lättillgängligt att uppleva och skapa kulturuttryck.

Regionens övergripande och strategiska dokument för utveckling av kulturen i Västmanland är den regionala kulturplanen. Region Västmanlands uppdrag är att samordna, koordinera och leda processer som bidrar till hållbar utveckling, inte minst inom kulturområdet. I kulturplanen fastslås att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att rätten till kultur är av yttersta vikt. De nationella kulturpolitiska målen är vägledande i kulturplanen och syftar till att främja det levande kulturarvet, säkerställa barn och ungas rätt till kultur, främja konstnärlig förnyelse, främja internationellt och interkulturellt utbyte och stärka möjligheten

till kulturupplevelser och bildning. Några ledord i kulturplanen som särskilt utmärker kulturens vikt är kulturell infrastruktur, kulturell allemansrätt, kulturell mångfald och kulturens egenvärde. Region Västmanland erhåller ekonomiska bidrag från Statens kulturråd genom kultursamverkansmodellen. Dessa medel fördelas vidare till kulturverksamheter i hela länet. Riktlinjerna för detta återfinns i kulturplanen. Kultursamverkansmodellen har som mål att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

Folkbildning, det vill säga studieförbund och folkhögskolor, är en unik studieform som ger möjlighet till kunskapsinhämtning utan traditionella betyg och konkurrens. Folkbildningen är ett viktigt redskap för att främja demokratin och är en ickekommersiell arena för möten, kulturutövning, mångfald och integration. Den bidrar på ett betydande sätt till att höja utbildnings- och bildningsnivån i länet. Det är avgörande att Region Västmanland aktivt fortsätter att utveckla stödet till folkbildningen. När regeringen satsar allt mindre pengar på folkbildning, särskilt avseende folkhögskolorna, måste regionen tydligt visa vikten av att folkbildningen finns tillgänglig i hela länet. Som med så mycket annat ser vi att de norra länsdelarna får allt sämre tillgång till folkbildning. Såväl folkhögskolan i Norberg som folkhögskolan i Riddarhyttan har lagts ned, med hänvisning till bristande behov. Samtidigt ser vi att utbildningsnivån i de norra länsdelarna är väldigt låg. Som region behöver vi kraftsamla för att stärka folkbildningen även i de norra länsdelarna. Regionen ska fortsatt verka för att studieförbunden kan bedriva sitt arbete.

Tärna Folkhögskola drivs av Region Västmanland och erbjuder ett stort antal kurser, både för de som helt saknar gymnasiekompetens och yrkesförberedande kurser. Tärna Folkhögskola erbjuder möjligheten till att bo på internat och således få en gemenskap med andra deltagare på ett sätt som få folkhögskolor har kvar. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att Tärna Folkhögskola ges möjlighet att erbjuda både allmän kurs, yrkesförberedande kurser och kurser vars syfte är att skapa lärandeglädje. Vi ser med oro på idéer från andra partier om att Tärna endast bör rikta sig till arbetsmarknadens bristyrken. Givetvis bör de erbjuda utbildningar vars examen kan leda till arbete inom bristyrken, men som folkhögskola bör de också behålla sitt kärnuppdrag som folkbildningsinstans. Folkhögskolors verksamhet måste till 15 procent bestå av allmän kurs men ska utöver det ha stor autonomi kring innehåll och program. Sommarkurserna är ett mycket uppskattat inslag på Tärna folkhögskola som lockar såväl deltagare som lärare. Utöver att skapa lärandeglädje är det en ekonomisk intäkt för Tärna. I den mån det är möjligt uppmuntrar vi Tärna Folkhögskola att se över om

sommarkurserna kan utökas. Regionen ska fortsatt verka för att studieförbunden ska kunna bedriva sitt arbete, samt att länsbildningsförbundet får fortsatt stöd.

Det offentliga stödet till kulturutövare måste vara robust och pålitligt. Vänsterpartiet ser med oro på de förslag som styret lämnat om att allt fler kulturutövare ska söka egen sponsring genom crowdfunding från externa finansiärer. Det behöver inte vara negativt i sig, och kan till och med leda till att kulturutövare kommer i kontakt med nya intressenter och aktörer. Problemet är dock att det offentliga stödet till kulturen, det vill säga de bidrag som regionen lämnar, riskerar att minskas kraftigt till förmån för fler externa finansiärer. De kulturutövare som söker regionala bidrag för sina projekt ska inte behöva känna oro för att deras konst måste anpassas efter marknadens behov. För den enskilde kulturutövaren riskerar systemet med crowdfunding att öka den administrativa bördan och försvåra processen för att ansöka och rapportera om medel. Sådana försvårande moment kan bromsa den kulturella friheten. Metoden i sig behöver inte vara negativ för kulturutövare, men utifrån uppdragets utformning kan det inte tolkas som något annat än att kulturbidragen blir allt svårare att ta del av som enskild konstnär eller förening.

Till kulturen hör även förenings- och idrottslivet. Dessa fyller en viktig demokratisk funktion som också kan bidra till en förbättrad folkhälsa. Det offentliga stödet till föreningar och idrottsrörelsen ska utgå på ett sådant sätt att alla kan delta i dem. Ungdomar lämnar ofta idrottsrörelsen under den tidiga tonåren och upplever tröskeln till föreningslivet som hög. Regionen har ett viktigt ansvar för att stärka bandet till föreningslivet och idrottsrörelser. Den länsövergripande idrottsplanen är ett viktigt dokument att arbeta utifrån, för att främja barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättnings delaktighet inom idrotten.

Västmanlands Teater är ett kommunalförbund där Region Västmanland och Västerås Stad är medlemmar. Regionen står för 51 procent och kommunen står för 49 procent. Teaterns ordförande utses av Region Västmanland. Teaterns uppdrag är att producera, arrangera och stödja teaterverksamhet i Västmanlands län. Teaterhuset är beläget i Västerås och är en viktig kulturinstans som också främjar besöksnäringen och den kulturella mångfalden i Västmanland.

Västmanlandsmusiken är ett annat kommunalförbund som Region Västmanland och Västerås Stad är medlemmar i. Där ansvarar Region Västmanland för 10 procent och Västerås Stad för 90 procent. Västmanlandsmusiken främjar musik- och danslivet i Västmanland. Västmanlandsmusiken har det regionala dansuppdraget i länet. Konserthuset är navet för Västmanlandsmusiken, där även Västerås Sinfonietta är en viktig del av det som många västmanlänningar

förknippar med länets rika kulturutbud. Den regionala kulturskolan arbetar för att unga ska få lika möjligheter att delta i kulturell och konstnärlig verksamhet. Skolan anordnar länsgemensamma kurser, evenemang och fortbildningsdagar.

Västmanlands länsmuseum drivs i förvaltning av Region Västmanland. Museet är öppet för allmänheten och har avgiftsfri entré, vilket vi i Vänsterpartiet är mycket måna om att bevara. Länsmuseumet fyller en oerhört viktig funktion för kulturlivet och kulturarvet i Västmanland. Det är ett kulturhistoriskt museum vars utställningar främjar kunskap, kulturupplevelser och mångfald. För barn och unga är länsmuseumet en instans som skapar lärandeglädje för människans historia och samtid. Västmanlands historia spelar en mycket viktig roll på länsmuseumet där allt ifrån järnåldern till nutid ges plats och utrymme för begrundan. Länsmuseumet bedriver just nu ett projekt där västmanlänningar själva får bidra till en utställning om vad som representerar just Västmanland. Den typen av projekt, tillsammans med många andra, är goda exempel på hur länsmuseumet bidrar till kunskap, lärande, bildning och gemenskap. Som västmanlänningar ska vi känna stor stolthet över det rika kultur- och historiearv som finns bevarat och som kan åtnjutas på ett lättillgängligt sätt. Region Västmanland ansvarar även för ett flertal andra verksamheter inom kultursektorn, bland annat hembygdsföreningar, slöjdföreningar, arkivverksamhet, biblioteksverksamhet och mycket annat. Regionen förvaltar även regional bild- och formverksamhet och konstbeståndet. Till länsmuseumet hör WestmannaArvet som utgör föremålsdepå, fotonegativarkiv, vård- och registreringslokaler samt verkstad för föremål som behöver restaureras. I arkivet finns över 65 000 föremål och stora mängder tidskrifter, böcker, handlingar och annan dokumentation. WestmannaArvet bidrar till att bevara Västmanlands kulturarv och ombesörjer såväl allmänna föremål som rariteter från Västmanlands historia.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland säkerställer armlängds avstånd till kulturutövare.
- Att Region Västmanland garanterar att Tärna Folkhögskola fortsatt får styra över vilka program och kurser som erbjuds.
- Att Region Västmanland värnar om kulturaktörers och studieförbunds möjlighet till stabilt offentligt stöd.
- Att Region Västmanland ger fortsatt ekonomiskt stöd till Västmanlands länsbildningsförbund som samordnar folkbildningen i länet.
- Att Region Västmanland tillsammans med andra aktörer arbetar aktivt för att barn och unga ska stanna kvar inom idrotts- och föreningslivet.
- Att Region Västmanland behåller avgiftsfritt inträde på Västmanland läns museum.
- Att Region Västmanland fortsatt stöttar den regionala kulturskolan.

- Att Region Västmanland undersöker möjligheten att ingå en RÖK, en regional överenskommelse där civilsamhället samverkar med regionen för att tillsammans uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

En kunskapsintensiv verksamhet

Region Västmanland bör på alla sätt vara drivande inom forskning och innovation. Nya medicinska upptäckter, tekniska lösningar och innovativa tjänster är sådant som kan driva såväl vården som den regionala utvecklingen framåt. Särskilt inom ramen för vård och klimatomställning är ny teknik och nya arbetssätt väsentliga för att klara såväl ökade vårdbehov som ökade insatser för att mota klimatkrisen. Centrum för innovation, forskning och utveckling, CIFU, är en viktig del av Region Västmanlands verksamheter. CIFU arbetar med kliniska studier avseende hälso- och sjukvård, och har samverkan med universitet, högskolor, kommuner och företag. CIFU:s uppdrag är att stärka regionens tillväxt genom förbättrade lösningar för vård och service inom hela regionens verksamheter. CIFU erbjuder även verksamhetsstöd, kunskaper, handledning och testning av nya innovationer.

Sjukhusbiblioteket är en viktig verksamhet som rymms inom CIFU.

Sjukhusbiblioteket tillhandahåller böcker och tidskrifter för vårdpersonal men även för studenter eller besökare till sjukhuset. De fyller en väldigt viktig roll i att driva forskningen framåt och erbjuder studenter möjlighet att bredda forskningsunderlaget genom tillgång till många databaser. Sjukhusbiblioteket erbjuder även skönlitteratur och tidningar för den som vårdas på sjukhuset. Biblioterapi är en relativt ny verksamhet inom sjukhusbiblioteket som syftar till att samla personer som av olika anledningar vårdas länge eller intensivt, och har som mål att stärka patienter eller anhöriga i den själsliga process som individen befinner sig i. De tillhandahåller även en stor mängd litteratur för barn och unga och olika patientgrupper som kan behöva särskilt stöd eller kunskap om sin eller närståendes diagnoser och sjukdomar.

Den kliniska forskningsverksamheten görs via Centrum för klinisk forskning, som är ett samarbetsprojekt tillsammans med Region Uppsala. Patientnära forskning i sjukvården är ett sätt att göra vården bättre och mer säker. Det rör sig bland annat om läkemedelsstudier och terapistudier vars syfte är att genom klinisk forskning föra vården framåt. Region Västmanland är en viktig aktör för att främja forskning även utanför regionens egen verksamhet. Företag som arbetar med innovationer kan söka ekonomiskt bidrag från regionen för särskilda projekt och Region Västmanland har tätt samarbete med Mälardalens Universitet, MDU, för att främja lärande och forskning nu och i framtiden. Mälardalens Högskola har nyligen omvandlats till Mälardalens Universitet. Transitionen till att bli universitet har framför allt gett bättre förutsättningar för en ökad forskningskapacitet. I förlängningen kan det främja såväl kompetensförsörjningen som regionens

tillväxtpotential. Region Västmanland har idag stort utbyte med MDU, inte minst avseende möjligheten att vidareutbilda vårdpersonal med bibehållen lön. MDU erbjuder bland annat utbildningar för sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, fysioterapeuter och folkhälsovetare. För kompetensförsörjningen inom vården är det av yttersta vikt att samarbetet med MDU är gott, så att de som studerar erbjuds praktik inom Region Västmanland och i förlängningen kan rekryteras efter avslutad utbildning.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland vidareutvecklar arbetet med forskningstjänster.
- Att Region Västmanland stärker samarbetet med Mälardalens universitet.

Digital infrastruktur åt alla

I det digitala samhället vi lever i idag har bredband blivit en allt viktigare del av infrastrukturen. Västmanland har ett förhållandevis stort antal hushåll som har tillgång till bredband av god kvalitet, men tillgången till det är ojämnt fördelat i länet. I de större kommunerna, främst i centrala stadsdelar, är tillgången till snabbt bredband hög. På lands- och glesbygd ser det betydligt sämre ut. Många har ännu inte fått bredband fram till sitt hem, utan lever än så länge i närheten av bredbandsuppkoppling eller i värsta fall helt utan. Möjligheten att använda sig av ett stabilt nät har blivit allt viktigare sedan pandemin. Många möten hålls numera digitalt och för företagare är god uppkoppling en förutsättning för att arbeta. Skillnaden mellan stad och land syns tydligt avseende bredbandsutbygget. Vi i Vänsterpartiet vill givetvis säkerställa att såväl hushåll som företag i hela länet har tillgång till bredband ända fram till huset. Små- och medelstora företag skulle få betydligt bättre förutsättningar att etablera sig på lands- och glesbygd om bredbandsutbygget får mer resurser där. När marknadskrafterna styr tillgången till utbyggt bredband får stora delar av befolkningen sämre förutsättningar. I dagsläget kan företag söka ekonomiskt bidrag för bredbandsbygge, där regionen får en pott från Post- och Telestyrelsen. Det är ett bra system som underlättar bebyggelse i hela länet. Vi vill dock gärna se ytterligare incitament för att bygga jämnt. Många kommuner har just nu ett svårt ekonomiskt läge, men Vänsterpartiet vill nå en överenskommelse med kommunerna där alla bidrar till en bredbandsfond tillsammans med regionen för att främja bredbandsbygge i samtliga kommuner. Snabb och stabil uppkoppling tillhör samhällets infrastruktur och således faller det ekonomiska ansvaret på samhällets offentliga aktörer på samma sätt som för övrig infrastruktur. En försvårande faktor i utbyggnationen av bredband är att de pengar som ska gå till enskilda projekt betalas ut under en väldigt kort tidsram. Det är beklagligt eftersom det inte uppmuntrar till långsiktiga insatser. Processerna är ofta stora och kräver stabil finansiering över längre tid. Det gäller särskilt vid utbyggnad i lands- eller glesbygd. Dialog med kommunerna har förts i många år, där engagemanget och viljan att öka tillgången

till bredband har varierat över tid. Vi tror dock att målen för tillgängligt bredband bara kan nås genom samverkan med flera parter. Hela länet skulle dra nytta av större satsningar på bredbandsutbygget, likaså de enskilda kommunerna. Regionala utvecklingsnämnden bör ges i uppdrag att återuppta dialogen med länets kommuner.

Region Västmanland för statistik över bredbandsutbygget i länet. Ser man till den totala siffran ser tillgången ganska bra ut, men när siffrorna bryts ned i geografiskt område och faktisk tillgång till bredband syns stora skillnader. I Region Västmanland mäter man bredbandstillgång i begreppen Homes Passed, Homes Connect och Homes Activate. Förenklat kan det förklaras som att Homes Passed innebär att bredband finns i närområdet, men inte draget till ditt hus, Homes Connect innebär att bredbandet är draget till huset men att det inte används till fullo och Homes Activate innebär att bredbandet är fullt ut aktiverat. Problemet med att mäta Homes Passed är att det ger en felaktig bild av hur många som har tillgång till bredband. Eftersom nätet inte fungerar in till huset har du heller ingen nytta av det. Vi i Vänsterpartiet skulle gärna se att regionen slutar mäta Homes Passed som mått för bredbandstillgång och att arbetet med att stärka den fullständiga bredbandstillgången på lands- och glesbygd intensifieras.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland utreder möjligheten av att tillskapa en bredbandsfond tillsammans med länets kommuner.
- Att Region Västmanland är drivande för att skapa långsiktiga projekt med stabil finansiering.
- Att Region Västmanland prioriterar stöd till projekt i lands- och glesbygd.
- Att Region Västmanland endast för statistik över den faktiska tillgången till bredband.

Ett blomstrande näringsliv

Företagsamhet är något som gynnar hela länet, både när det kommer till ekonomisk tillväxt, befolkningstillväxt och sysselsättning. Vänsterpartiet vill se ett levande företagsklimat i hela länet där många små och medelstora företag enkelt kan bedriva verksamhet. Vi ser en stor brist på kompetens samtidigt som arbetslösheten är stor. Småföretag är en viktig nyckel för att ha ett levande län där rätt kompetens finns på rätt plats.

Vi vill att välfärden ska bedrivas utan vinstintresse. Det betyder inte att vi är motståndare till företagsamhet. Det finns många väletablerade non-profit aktörer som skulle kunna bidra med nya perspektiv och tankar till den komplexa maskin som vården innebär. Non-profitorganisationer är företag eller andra aktörer som

drivs utan vinstintresse. Civilsamhällesorganisationer eller idéburna företag kan utmana marknadskrafterna genom att bedriva välfärdsstärkande arbete utan att maximera vinst. Lagen om offentlig upphandling, LOU, och Lagen om valfrihet, LOV, gör det väldigt svårt för den typen av verksamheter att etablera sig. De större koncernägda bolagen har i stället medvind i upphandlingar. Inom regionen handlar det ofta om större upphandlingar som mindre företag inte har kapacitet att vinna. Vänsterpartiet vill att det ska bli lättare att upphandla tjänster från idéburna företag och skulle vilja se reserverade upphandlingar för att öka mångfalden bland företagande. Fler idéburna företag kan bidra till att fånga upp de människor som står långt från arbetsmarknaden.

Region Västmanland är delägare i Almi Företagspartner Mälardalen, som bland annat erbjuder stöd till företag genom såväl ekonomiska bidrag som affärsutveckling. Almi tillsammans med Region Västmanland har möjlighet att stötta mindre företag för att främja näringslivet i Västmanland och även stärka innovation och kompetensförsörjning. Almi har ett övergripande mål om att särskilt främja företag som arbetar med social hållbarhet, klimatsmarta innovationer och jämställdhet. I uppföljning av de projektmedel som delats ut från Region Västmanland bör dessa områden särskilt granskas och utvärderas. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att vi säkerställer att dessa begrepp inte bara står med i en projektansökan utan att det leder till förbättringar inom näringslivet. Det är även viktigt att företag som finns på lands- och glesbygden ges möjlighet till stöd och tillväxt. Många företag i länet har säte i Västerås men företagsamheten blommar i hela länet. Projektmedel som regionen betalar ut, oavsett om det sker i samarbete med Almi eller inte, ska främja hela länets utveckling.

Turismnäringen är väldigt viktig för Västmanland. Vi besitter ett stort kulturarv som vi bör vara stolta över. Friluftslivet är också en viktig del av turismnäringen där den västmanländska naturen erbjuder mycket att upptäcka. För många ungdomar är turism- och besöksnäringen en viktig fot in i arbetslivet. Som tidigare nämnts är Västmanlands teater, Västmanlandsmusiken och Västmanlands länsmuseum verksamheter som gör länet attraktivt för turism- och besöksnäringen. Region Västmanland har ett ansvar för att marknadsföra och främja besök till dessa verksamheter, dels för att främja alla människors möten med kultur och historia, dels för att stärka bilden av Västmanland. Vi värnar om att viktig natur ska bevaras och ett led i det är att viktig mark inte säljs av. Detta har Westmannastiftelsen haft som uppdrag, och vi ser gärna att länets kommuner hittar nya former för samverkan kring det.

Det statliga monopoliet för försäljning av alkohol är en samhällsviktig princip som vi i Vänsterpartiet värnar om högt. Region Västmanland har återkommande

försökt bli testregion för gårdsförsäljning av alkohol. Vi tror att det är en mycket dålig väg att gå, inte minst ur ett folkhälsoperspektiv. Tillgången till alkohol bör vara begränsad på det sätt som Systembolaget erbjuder. Alkoholmissbruk är ett utbrett problem och likaså att självmedicinera med alkohol. Även om en person inte är i aktivt alkoholmissbruk finns det goda skäl att ändå hålla konsumtionen av alkohol nere. Flera hälsoindikatorer försämras av intag av alkohol, och våld i nära relationer ökar kraftigt i samband med berusning. Vi menar att det finns betydligt bättre satsningar som kan främja det lokala näringslivet och besöksnäringen utan att spä på en redan dålig folkhälsa generellt. Alkohol är inte vilken vara som helst, och frågan om gårdsförsäljning kan därför inte anses ha näringspolitisk grund.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland utvecklar samarbeten med icke vinstdrivande företag.
- Att Region Västmanland använder sig av reserverade upphandlingar för non profit och sociala företag.
- Att Region Västmanland fortsätter uppmuntra projektmedel riktade till företag som arbetar med hållbarhet och jämställdhet.
- Att Region Västmanland utvärderar utbetalda projektmedel för att säkerställa att främjandet av hållbarhet, jämställdhet och klimatsmarta innovationer faktiskt uppnåtts.
- Att Region Västmanland främjar näringslivet i hela länet.
- Att Region Västmanland ser över sina digitala kanaler så att de är tillgängliga för alla.
- Att Region Västmanland inte främjar lokal gårdsförsäljning.

Vi har bara en planet

Vi står inför en global klimatkris, där stigande havsnivåer, höjda temperaturer, torka och andra extrema väderförhållanden riskerar många människors hälsa och säkerhet. Klimatkrisen angår oss alla och det är av yttersta vikt att alla bidrar på de sätt som går för att stävja allvarliga konsekvenser av detta. Internationellt, nationellt, regionalt och kommunalt måste frågan behandlas som just en ödesfråga. Region Västmanland bör vara i framkant avseende att ställa om till en miljö- och klimatpolitik som inte bara är klimatneutral utan klimatpositiv. De beslut som fattas här måste bidra till att främja en god miljö och ett hållbart klimat. Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Det innebär att vi vill synliggöra vilka som överskrider sitt miljömässiga utrymme och med hur mycket.

Klimatfrågan är dessvärre en klassfråga. De som släpper ut mest är de rikaste, men de som drabbas hårdast av klimatkrisens konsekvenser är de allra fattigaste. Många av de beslut som fattas på individnivå för att främja klimatet är dyra,

tidskrävande och kan upplevas komplicerade. Givetvis ska det vara lätt att göra rätt. Det är dock inte enbart individer som kan bromsa den negativa utvecklingen. På regional nivå ska Region Västmanland ta ansvar för att skapa jämlika förutsättningar för att bo, resa och verka i alla länets kommuner. För att det ska fungera behöver all infrastruktur vara väl utbyggd i länet så att kollektivtrafik, bredbandsuppkoppling och elförsörjning fördelas jämnt i hela länet. Region Västmanland måste ta ett större ekonomiskt ansvar för att hela länet ska leva. Nationellt behöver lagstiftningen bli skarpare för att minska utsläppen. Statsbidrag för att främja klimatpositivitet är också en förutsättning för att uppnå målen i Agenda 2030.

Möjligheten att använda kollektivtrafik i hela länet är en viktig förutsättning för att minska koldioxidutsläppen. Därför bör kollektivtrafikens marknadsandel öka jämfört med bilismen. Utöver det bör även cykelbanor utbyggas och underhållas i betydligt högre grad, så att den som kan och vill välja bort fordonsdriven trafik kan det på ett enkelt sätt. Vänsterpartiet har länge lyft vikten av att bygga ut cykelbanor även på lands- och glesbygd. Det är inte bara viktigt för klimatet utan även för folkhälsan och människors ekonomiska förutsättningar. Den som vill ta cykeln i stället för bilen måste kunna göra det utan rädsla för att kollidera med bilar på trafikerade vägar. Inom det regionala utvecklingsansvaret ryms infrastruktursatsningar inom både kollektivtrafiken och genom cykelbanor. För den som bor på lands- och glesbygd är det minst lika viktigt att ha tillgång till goda möjligheter att röra sig mellan hemmet, arbetet, fritidsaktiviteter och idrottslivet med cykel som färdmedel.

En översyn av regionens klimatpåverkan bör genomföras för att kunna identifiera åtgärder för att bli klimatpositiva. Hållbarhet måste vara prioriterat i alla verksamheter och vid alla upphandlingar. De områden som har särskilt stor klimatpåverkan bör ses över, särskilt avseende transporter, läkemedelsproduktion och inköp. Det krävs ofta bara ett förändrat tankesätt för att göra rätt, och en så pass stor organisation som Region Västmanland har mycket att bidra med, inte minst gällande engångsmaterial i vården. Möjligheter till ökad självförsörjning av energi genom solceller på eller intill byggnader i hela regionen, möjligheter till att ta vara på och omvandla restprodukter i ett cirkulärt materialflöde samt en översyn av läkemedelsförskrivningens påverkan är några förslag som kan ge goda effekter på regionens utsläpp. Vi har en plikt mot framtida generationer att på kort sikt ställa om till ett mer hållbart samhälle med kraftigt minskade utsläpp. Det ansvaret är globalt men arbetet måste göras på alla nivåer.

Region Västmanland är en stor och viktig samhällsaktör, med möjlighet att i större utsträckning arbeta hållbart genom att implementera strategier för cirkulär ekonomi. Produktion, konsumtion och hantering av varor och livsmedel behöver hanteras som ett kretslopp. Det innebär att konsumera mindre, arbeta för smartare produkter, se över vad som kan återanvändas, öka målen för återvinning samt att i större utsträckning nyttja produkter utan skadliga innehåll. Inom vissa delar av vården är detta en stor utmaning, men inom ett flertal av regionens verksamheter tror vi att detta synsätt kan användas ännu mer. Det ställer stora krav på samverkan, inte minst för att kunna nyttja nya innovationer och ny forskning. Det främjar såväl klimatet som patientsäkerheten.

Regionens kostverksamhet ansvarar för att leverera patientmåltider och livsmedel samt erbjuder catering och caféverksamhet. Kostverksamheten samarbetar med Region Uppsala och Region Västmanland förser Akademiska sjukhuset i Uppsala med livsmedel. Varje vecka lagas kostverksamheten mer än 20 000 måltider till patienter. Maten anpassas efter patientens behov och som komplement till den ordinarie menyn för patientmåltid arbetar Kost med fleximat, det vill säga större möjlighet för patienten att kombinera sin måltid och att välja själv när den vill äta. Införandet av Fleximat har gett goda effekter i form av minskat matsvinn och större nöjdhet hos patienterna. Kostverksamheten bedriver ett mycket viktigt och framåtsträvande hållbarhetsarbete, med fokus på närproducerade varor, ekologiska varor och minskat svinn. De har även ett eget bageri för att minska beroendet av yttre aktörer. Vänsterpartiet uppmanar till fortsatt hållbarhetsarbete inom hela regionen, där respekt för biologisk mångfald och ekologisk hushållning ska vara högst prioriterat.

I planerna till det nya akutsjukhuset har hållbarhet varit en av faktorerna som behövs beaktas. Att bygga ett nytt, stort, akutsjukhus påverkar den närliggande miljön stort och har även direkt påverkan på omvärlden. För oss i Vänsterpartiet är det självklart att både det nya akutsjukhuset och alla andra byggnationer som görs på uppdrag av regionen ska göras med hänsyn till klimatpåverkan. Ett enkelt men viktigt steg i att främja klimatpositiva byggnationer är att säkerställa att alla byggnader som regionen uppför ska beläggas med solceller på taken. Det skulle stärka den egna elförsörjningen och samtidigt minska behovet av fossila bränslen. Förnyelsebara källor, i form av vindkraft, vattenkraft och solkraft, måste vara standard för att regionens verksamheter ska kunna bli klimatneutrala som minst och klimatpositiva som bäst.

Region Västmanland ska inte vara beroende av kärnkraft. Sol, vind och vatten är alla förnyelsebara energikällor som blir alltmer utbyggda och tillgängliga och därmed minskar behovet av fossila bränslen och kärnkraft. De beslut vi fattar

idag kommer att påverka Västmanland och hela världen i framtiden. Som en stor aktör är det särskilt viktigt att vi som region tar tydlig ställning i fråga om klimatkrisen och den ekonomiska krisen som följer otrygga eltillgångar. Genom att i högre grad satsa på egen solcellsenergi kan vi minska regionens sårbarhet för höjningar av elpriserna.

Vänsterpartiet har länge drivit på för att regionen ska upprätta en koldioxidbudget. Det är ett förslag som inte är kostsamt men som kan göra stor skillnad för klimatet. I en koldioxidbudget kartläggs regionens klimatavtryck, och åtgärder som minskar utsläppen mest i förhållande till kostnaderna prioriteras. Det går även att räkna ut hur stora utsläpp som kan tillåtas i Västmanland. En regional koldioxidbudget är ett strukturerat och konkret sätt att ta sig an de ambitiösa klimatmål som satts upp såväl lokalt som nationellt och internationellt.

Antibiotikaindustrin bidrar till stora föroreningar av vattendrag i produktionsländer som Kina och Indien. Produktion av läkemedel förläggs allt oftare i låglöneländer för att kunna pressa priserna. De som bor i närheten av fabrikerna drabbas av bland annat lungsjukdomar och hudproblem, och vattnet går varken att dricka eller använda till bevattning. Utsläpp av läkemedelsrester innebär ökad risk för antibiotikaresistens såväl lokalt som globalt. Transparensen kring läkemedelsproduktion och klimatpåverkan kopplad till läkemedelsindustrin behöver öka. Det är inte en fråga som regionen kan påverka ensamt, men vi bör alla vara pådrivande i arbetet för att främja en hållbar produktion och en etiskt försvarbar industri. Där regionen kan påverka, som i upphandlingar, bör hållbarhetsaspekten omhändertas i alla delar.

Västmanland behöver en krisberedskap att lita på oavsett om det gäller skogsbränder, pandemier, krig eller andra kriser. Dåliga upphandlingar och oförberedda kriser urholkar länets trygghet. Sjukvården är särskilt utsatt och drabbas hårdast när beredskapen är låg. Vi minns väl alla den akuta bristen på sjukvårdsmateriel som förkläden, plasthandskar och kanyler 2019 vid bytet av upphandlad distributör. Det ledde till inställda planerade operationer i fem regioner, däribland Västmanland. Där vill vi aldrig hamna igen. Därför behöver regionen ha ett eget beredskapslager för sjukvården. Dessutom behöver Västmanland öka sin egen livsmedelsförsörjning med lokala producenter, stärka förmågan att prioritera vid brister, och hjälpa företagen planera för att ställa om sina verksamheter för att kunna försörja befolkningen med mat och dricksvatten i minst tre månader i händelse av krig eller annan kris, som störningar i internationell handel.

Den nya digitala världen har öppnat upp för snabbare, effektivare och ibland säkrare hantering av allt ifrån patientdata till register och bokningar. Trots att mycket gott har följt den digitala revolutionen ser vi med oro på alltmer riskabla situationer där viktig information kan kapas eller förvrängas. Region Västmanland är inte undantagen risken för cyberattacker eller andra former av utomstående intrång i databaser och register. Särskilt utsatt är sjukvården, där intrång kan leda till att konfidentiell information om patienter läcker ut och i värsta fall även att de maskiner som används inom vården inte fungerar. Hela sjukvården är skör inför digitala haverier, och arbetet med IT-säkerhet måste ständigt utvecklas i takt med att cyberattacker blir mer raffinerade och avancerade. Som patient ska du kunna känna dig säker på att regionens tjänster är säkra, likaså att de digitala journalsystemen inte hamnar hos tredje part. Utvecklingen av AI, artificiell intelligens, är förknippad med hisnande möjligheter i fråga om att till exempel upptäcka sjukdomar eller optimera energianvändningen, men måste introduceras med varsamhet, förutseende och respekt för riskerna.

Utan att tillfråga invånarna i länets övriga nio kommuner har regionen blivit delägare i det förlusttyngda flygplatsbolaget som tidigare har varit Västerås stads huvudvärk. Vänsterpartiet har hela tiden varit emot detta beslut och vill att regionen ska ompröva delägarskapet. Region Västmanland har andra utmaningar när det gäller ekonomi och kompetensförsörjning, utan att också behöva hantera det ekonomiska underskottet och underhållsbehov kopplade till flygplatsen. Ett argument som förts fram är att flygplatsen kommer att vara beredskapsflygplats och att det gynnar hela länet. Men beslut om beredskapsplatser fattas på årlig basis, och är således inget vi kan ta för givet framöver. Möjligheterna för näringslivet att nyttja flygplatsen för sina transporter tycks i dagsläget små. Inte heller ser det ut som om vi kommer att få se eldrivna flygplan lyfta från Västerås. Även fortsättningsvis lär charterturer stå för merparten av avgångarna.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland antar en koldioxidbudget för det regionala klimatavtrycket.
- Att Region Västmanland där så är möjligt installerar solceller på taken.
- Att Region Västmanland minskar elförbrukningen inom verksamheterna.
- Att Region Västmanland verkar för förlängt samarbete med Region Uppsala avseende Kost, eller utvecklar samarbeten med kommunerna.
- Att Region Västmanland fortsätter se över transport, inköp och tillverkning så att hela kedjan är ekologiskt och ekonomiskt hållbar.
- Att Region Västmanland i samråd med MSB bidrar till länets krisberedskap.
- Att Region Västmanland upprättar egna lager av sjukvårdsmateriel.
- Att Region Västmanland lämnar delägarskapet i Nya Västerås Flygplats.

- Att kollektivtrafik ska vara förstahandsvalet vid tjänsteresor i regionen.
- Att kollektivtrafikens marknadsandel i regionen ökar i förhållande till bilen.
- Att Region Västmanland skyddar Mälaren som dricksvattentäkt, till exempel genom en mer aktiv roll i Mälarens vattenvårdsförbund.
- Att Region Västmanland stödjer lokala Reko-ringar och Bondens egen marknad.
- Att Region Västmanland minskar engångsmaterialen i vården och återvinner mer.
- Att Region Västmanlands utemiljöer utvecklas avseende biologisk mångfald.
- Att Region Västmanland tar en aktiv roll i Mälardalens luftvårdsförbund.

Förutsättningar för regionens uppdrag

Alla människor är födda fria och jämlika i värdighet och rättigheter. Så inleds FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter från 1948. Det är en deklaration och den är således inte juridiskt bindande, men andemeningen i deklarationen har utmynnat i ett flertal konventioner om mänskliga rättigheter. Sverige har ratificerat samtliga kärnkonventioner från FN och har även inkorporerat Barnkonventionen och Europeiska konventionen om skydd för mänskliga rättigheter, EKMR, i grundlagen. Regionerna såväl som kommunerna har därför en skyldighet att leva upp till de artiklar som Sverige åtagit sig att följa i FN:s kärnkonventioner. Ett flertal kärnkonventioner har utgått från särskilt utsatta grupperas rättigheter, bland annat funktionsrättskonventionen, CRPD, kvinnokonventionen, CEDAW, rasdiskrimineringskonventionen, CRD, och Barnkonventionen, CRC, är sådana konventioner, och Sverige är bundna av samtliga även om bara Barnkonventionen inkorporerats rakt av.

Vi åtnjuter mänskliga rättigheter varje dag, ofta utan att ens reflektera över det. Sådant som tak över huvudet, rätt att vara medborgare, rätt att lämna landet, rätten till privatliv och rätten att slippa tortyr är exempel på grundläggande rättigheter som vi ofta tar för givet. Som person med funktionsnedsättning, utomeuropeisk bakgrund, könsöverskridande identitet eller tillhörande en minoritet är risken större att dina vardagliga rättigheter kränks på olika sätt, även här i Västmanland.

Utifrån ett tillgänglighetsperspektiv finns det fortfarande mycket som behöver göras i samhället för att personer med olika funktionsnedsättningar ska kunna leva och verka som personer utan funktionsnedsättningar. Oavsett om funktionsnedsättningen är fysisk eller kognitiv, och oavsett om den är synlig eller inte, måste regionen med alla dess instanser fungera lika för alla. Det är ett stort problem med tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar inom

många av regionens ansvarsområden. Ett tydligt exempel på något som kan underlätta för många personer men försvåra för de med funktionsnedsättningar är sjukhusets självincheckningar. De fungerar bra för de flesta, men har man synnedsättningar eller sensomotoriska nedsättningar är de inte användaranpassade. Systemet borde ha tillgänglighetsundersökts redan vid upphandling. Inom kollektivtrafiken har ett flertal problem med tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar identifierats, men tyvärr kvarstår problemen efter idoga påminnelser från såväl politiker som enskilda länsbor med funktionsnedsättningar. Ett sådant hinder är att hållplatsutropen inom kollektivtrafiken ofta är ur funktion eller avstängda av förare. För en person med synnedsättning är såväl inre som yttre hållplatsutrop oerhört viktiga. Även att det finns gott om utrymme för hjälpmedel eller svängtrum för den med rörelsehinder. Alla tillgänglighetsanpassningar är i slutändan regionens ansvar och avseende fri rörlighet för personer med funktionsnedsättningar måste regionen göra mycket mer.

För den som har en synnedsättning kan behovet av ledsagare inom vården uppstå. Allt färre personer med synnedsättning eller kombinerad syn- och hörselnedsättning får hjälp med ledsagning från kommunen. Regionen erbjuder tidsbokad ledsagning på sjukhuset, men vi vill gärna se att den möjligheten kan användas även inom primärvården, folktandvården och vid hämtning eller återlämning av hjälpmedel.

Allt fler läkare, sjuksköterskor och undersköterskor vittnar om att de blir utsatta för rasism på arbetsplatsen. Det handlar bland annat om att patienter kräver att endast få synbart svensk personal, att patienter vägrar hälsa på personal med utomeuropeiskt utseende eller att patienter uttalar kommentarer som är nedsättande om personalens utseende, hudfärg och bakgrund. Det händer till och med att patienter väljer att avstå vård för att personalen inte upplevs som tillräckligt svensk. Det här är ett stort problem som försvårar hela vårdkedjan och som utsätter vår personal för en svår arbetsmiljö. Rasism och kränkande behandling kan aldrig accepteras, varken riktat mot personal eller mot patienter. Som arbetsgivare bör regionen trappa upp arbetet mot rasism i verksamheterna och också ta fram en handlingsplan för hur personalen ska reagera om de bevittnar eller blir utsatta för rasism eller annan kränkande behandling. Regionen har ett särskilt ansvar att arbeta gentemot de fem nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Region Västmanland är även ett finskt förvaltningsområde.

Alla har rätt att få information på sitt språk och att kunna göra sig förstådda. Inom vården är det särskilt viktigt att information tas emot och ges på ett korrekt sätt

så att ingen information feltolkas eller missas. Rätten till tolk är därför helt avgörande och ska värnas i alla lägen. Det är varken hållbart eller patientsäkert att barn får tolka åt sina föräldrar eller att obehöriga sitter med under möten där känslig information delas. En kvinna som upplevt våld i hemmet ska inte behöva förlita sig på sin man eller sina barn för att tolka i mötet med vården.

Regionen bör fortsätta kompetensutvecklingen avseende kunskap inom HBTQ-rörelsen. Det handlar både om att förbättra bemötandet gentemot HBTQ-personer inom regionens verksamheter, likaså arbetsmiljön för anställda som är HBTQ-personer. Allt för många HBTQ-personer upplever ifrågasättande bemötande inom vården, vilket leder till att vissa drar sig från att uppsöka vården. Det är inte ovanligt att den som söker vård får onödiga frågor om identitet, relationer eller uttryck som en person som inte identifierar sig som HBTQ skulle få. Arbetet med inkludering är ständigt pågående och ska beaktas och fortgå i alla led och regionala verksamheter.

Vi ser med oro på att allt fler anställda lämnar Region Västmanland på grund av dålig arbetsmiljö. Sjuktalet är höga och den personal som blir kvar får arbeta dubbelt så hårt för att täcka upp. I jakten på att minska administrationen inom regionen har styret valt att skrota ett flertal viktiga policydokument och handlingsplaner, för att i stället arbeta övergripande med en hälsofrämjande arbetsplats. Vi i Vänsterpartiet ser inget egenvärde i att samla på sig en stor hög med dokument, men avseende arbetsmiljö och hälsa på arbetsplatsen är tydliga riktlinjer och handlingsplaner oerhört viktiga och vägledande. Policydokument som berör sexuella trakasserier, kränkande särbehandling, HBTQ-frågor, jämställdhet och regionens egen handlingsplan för alkohol- och drogmissbruk har helt tagits bort och ett nytt, övergripande, dokument om arbetsmiljö har tagits fram. I det mycket skrala dokumentet återfinns inga skrivelser om vilket ansvar cheferna har, vart man kan vända sig som anställd om arbetsmiljön brister och inte heller tydliga instruktioner om hur arbetsplatsen ska agera vid eventuella trakasserier eller kränkande särbehandling. Ytterligare en oroande faktor är att styret flaggat för att konkreta handlingsplaner för arbetsmiljö ska tas bort. Både för chefer och enskilda anställda är tydliga rutiner som är väl dokumenterade en förutsättning för att kunna lösa situationer som uppstår på arbetsplatsen. I många fall är arbetsgivaren skyldig att erbjuda stöd till enskilda anställda och handlingsplaner för detta är viktiga. Det handlar om trygghet på arbetsplatsen och om att kunna behålla vår värdefulla kompetens inom regionen.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland utökar konsekvensanalyser till att omfatta alla kärnkonventioner om mänskliga rättigheter.
- Att Region Västmanland förstärker arbetet med att tillgängliggöra information såväl utifrån språk som funktionsnedsättning.
- Att Region Västmanland konsulterar funktionsrättsgrupper vid nybyggnationer eller ombyggnationer som kan påverka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.
- Att Region Västmanland erbjuder ledsagning inom alla vårdverksamheter.
- Att Region Västmanland tar fram en handlingsplan kring rasism på jobbet.
- Att Region Västmanland fortsatt erbjuder tolk till de som behöver.
- Att Region Västmanland inte belägger patienter med avgifter för tolk.
- Att Region Västmanland inrättar dialogforum för HBTQ-organisationer.
- Att Region Västmanland utvecklar arbetet med jämställdhetsbudgetering.
- Att Region Västmanland fortsatt prioriterar jämställdhet mellan män och kvinnor, inklusive att ansluta sig till jämställdhetsstrategin och jämställdhetsdeklarationen.

Det ska löna sig att vara anställd av regionen

I Region Västmanland är det brist på yrkesgrupper som allmänläkare, biomedicinska analytiker, barnmorskor, specialistsjuksköterskor och psykologer. Precis som i övriga landet finns det personal som arbetar deltid för att orka. Personalbristen gör att patientflödet genom vården stannar av. När det är kö till röntgen eller provsvaren dröjer blir övrig vård och behandling också försenad. Saknas en nyckelspelare i operationsteamet kan inte ingreppet genomföras. Det finns fortfarande undersköterskor att anställa, men inom några få år kommer det att vara hård konkurrens även om denna yrkeskategori. Regionen behöver därför både göra insatser för att rekrytera och behålla personal. Samarbete med landets lärosäten kan ses som en plantskola där dagens studenter kan bli morgondagens anställda. För att personalen ska räcka till framöver kommer det även att krävas större grad av uppgiftsväxling mellan olika yrkeskategorier, som till exempel att teamen inom vårdnära service steriliserar operationssalar och städar ambulanser.

Fram till 2031 räknar SKR med att det behövs 22 500 fler anställda inom hälso- och sjukvården enbart kopplat till demografin. Utöver det kommer 63 000 att gå i pension och ytterligare ett antal kommer att sluta av andra anledningar. Konkurrensen om arbetskraften är hård och vi behöver all vårdpersonal vi kan få. För Västmanlands del behöver antalet anställda inom vården öka med cirka 100 per år de närmaste sex, sju åren. För att klara en långsiktig och hållbar kompetensförsörjning krävs en helhetssyn där förändrade arbetssätt och kompetensutveckling av befintliga medarbetare också är helt nödvändigt.

För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att inte behandla personalen orättvist. De som arbetar på obekväm arbetstid har rätt till samma OB-tillägg, oavsett om de är undersköterskor eller specialistsjuksköterskor. Trots att vården och samlad service generellt sett är kvinnodominerade yrken har Region Västmanland en lönesättning som bygger på konservativa föreställningar om kön. Kvinnor har i större utsträckning än män låga löner inom vård och service i regionen, trots att vi rekryterar betydligt fler kvinnor än män. Den här trenden är oacceptabel i hela samhället men särskilt inom Region Västmanland som är beroende av att människor av alla kön vill arbeta hos oss och bemöts med jämlika villkor för lön och arbetstid.

Alla behöver ha en lön som går att leva på. När arbetsmiljön blir allt tuffare, på grund av stor personalomsättning, få kollegor och otillräcklig återhämtning, är det lockande att byta till en annan arbetsgivare som erbjuder en högre lön. I många fall är det dessutom enda sättet att höja sin lön, eftersom det inte är möjligt genom att byta arbetsplats inom regionen. Regionerna konkurrerar med både kommuner, andra regioner, privata arbetsgivare och staten om legitimerad personal. Konkurrensen om personalen leder till att fler anställda än tidigare byter arbetsplats, något som skapar en sämre arbetsmiljö för de som stannar kvar. Mindre erfaren personal behöver någon att rådfråga. Det behöver också finnas handledare för studenter. Ju stabilare personalsituationen blir, desto bättre kommer personalen antagligen att må. Det leder till en otrygg arbetsmiljö att som anställd inte veta vilka du ska jobba med och vad de personerna kan. Att ersätta personal som är sjukskriven eller säger upp sig är både dyrt och innebär ohållbara kompetensförluster. Vi anser att regionen i mycket högre utsträckning än idag ska belöna erfaren personal som väljer att stanna kvar och bidra till en stabil personalsituation över tid. Det har vi även fått inskrivet i regionens lönepolicy. Lång och trogen tjänst ska synas i lönekuvertet, men så fungerar det inte alltid idag. Det händer att nyanställd personal får en ingångslön som är högre än den lön någon som redan har arbetat några år inom regionen får. Den som är regionen trogen ska inte straffas med en sämre löneutveckling.

Utöver lön vill vi införa en ny stabilitetsbonus som baseras på sammanhängande tjänsteår inom regionen. All vårdpersonal omfattas, till exempel undersköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter, sjuksköterskor, barnmorskor, läkare och biomedicinska analytiker. Första året omfattas alla som har arbetat minst fem år i sträck åt regionen, inom sjukhusvård eller primärvård, även sjukskrivna och föräldralediga omfattas. Personal som lämnat regionen och återvänder börjar om på noll. Syftet med bonusen är att behålla våra anställda. Stabilitetsbonusen är helt fristående från löneförhandlingarna och ska inte påverka utrymmet för andra löneökningar. Vi ser att de som arbetat 3–7 år inom regionen är mest benägna att

sluta. En stabilitetsbonus som omfattar dessa år är en signal att regionen vill behålla sin personal. Vi bör alltid värna om den kompetens som finns hos oss och således även visa uppskattning till de som väljer att arbeta inom regionen.

Regionens kostnader för inhyrd personal är fortsatt för höga, trots det nationella hyrbemanningsavtal som reglerar lönerna för inhyrda läkare och sjuksköterskor. Verksamhet som är beroende av hyrpersonal skapar osäkerhet för de egna medarbetarna. Regionen måste minska sitt beroende av bemanningsföretagen, och samtidigt arbeta aktivt med att förbättra arbetsmiljön i dialog med medarbetare och fackförbund. Målet är att kostnaderna för hyrpersonal inte ska överskrida 2 procent av de totala personalkostnaderna. Det skulle även frigöra resurser att satsa på de egna medarbetarna. Vänsterpartiet anser att vi inte kan vänta på att bli oberoende av hyrpersonal innan vi omfördelar medel till regionens anställda. Det är processer som måste pågå parallellt. Det är inte hyrpersonalen som är problemet, utan systemet som gör det möjligt att tjäna pengar på att hyra ut personal till regioner. Enskilda personer kan inte klandras för ett allvarligt systemfel. Hyrpersonal har en osäker arbetssituation och måste anpassa sig till uppdragsgivarnas önskemål, samtidigt som den ordinarie personalen går på knäna. Regionerna får allt sämre ekonomi till följd av att de tvingas hyra in personal som kostar betydligt mer än den egna personalen. Men det finns en annan väg att gå. Genom rimliga löner och schysta arbetsvillkor kan vi få regionens medarbetare att stanna kvar inom den offentligt drivna vården och även rekrytera fler. Vården kommer alltid att behöva personal, på obekväma arbetstider och i hela landet. Vad vi däremot inte behöver är företag som ser sin chans att tjäna pengar på sjuka människors självklara rätt till vård.

Uppdrag:

- Att lönesättningen inom Region Västmanland sker på jämlika och jämställda grunder.
- Att Region Västmanland intensifierar arbetet med att förbättra villkoren för de egna anställda.
- Att Region Västmanland eftersträvar en mix av erfarna och nyare medarbetare vid rekrytering och schemaläggning.
- Att personal som arbetar heltid åt Region Västmanland inte ska behöva ha flera jobb för att få sin ekonomi att gå ihop.
- Att Region Västmanland inför en stabilitetsbonus enligt trappmodell för att uppmuntra till en stabil personalsituation där antal tjänsteår premieras.
- Att Region Västmanlands kostnader för hyrpersonal inte överskrider 2 procent av de totala personalkostnaderna.

Ett hållbart arbetsliv med friska medarbetare

Region Västmanland ska satsa på den egna personalen. De ska prioriteras vid schemalaggningen och ges möjlighet att stanna kvar på en arbetsplats över tid. Tillsvidareanställning med heltid som grund ska vara norm. Vid tillämpning av provanställning ska det leda till en trygg tillsvidareanställning på heltid. När hyrpersonal får möjlighet att välja när de själva vill arbeta och i vilken omfattning, ökar belastningen på den ordinarie personalen, vilket är ohållbart i längden.

Pilotprojekt med kortare arbetstid har visat sig leda till friskare medarbetare och bättre arbetsklimat. I förlängningen ger det även högre patientsäkerhet. Vi vill att sex timmars arbetsdag med bibehållen lön provas inom Kommunals och Vårdförbundets avtalsområde. En annan modell för arbetstidsreducering, 80-90-100, vänder sig till äldre personal, och innebär att personal som fyllt 62 år kan få gå ner till 80 procent arbetstid men behålla 90 procent av lönen under de sista åren på jobbet. Samtidigt fortsätter arbetsgivaren att betala in tjänstepension på 100 procent. Det ser vi som ett sätt att behålla kompetent personal längre.

Sjuktalet i regionen är bland de högsta i landet, över 8 procent, även om det varierar mellan olika verksamheter. Brist på erfarna kollegor, nyanställda och nyexaminerade som behöver handledning, och inhyrd personal försämrar arbetsmiljön för den fast anställda personalen. Tyvärr blir det en ond cirkel där hög sjukfrånvaro ofta leder till mer hyrpersonal. Insatser måste till för att bryta rekryteringskarusellen, samt skapa stabilitet och arbetsro för verksamheterna. Regionens anställda har en stark yrkesstolthet och ska inte behöva uppleva etisk stress för att de inte kan göra sitt bästa för patienterna. Tvärtom behöver regionen skapa organisatoriska förutsättningar för dem att göra sitt jobb utan att själva bli sjuka. Ett gott samarbete med företagshälsovården Regionhälsan är viktigt för att stötta personer med arbetsrelaterad ohälsa och för att förebygga att fler drabbas.

Flera yrkeskategorier vittnar om att de sällan eller aldrig får någon fortbildning. Att utvecklas inom ramen för sin profession är nödvändigt för att kunna göra ett bra jobb. Det är också att betrakta som en investering för framtiden. Även om personalsituationen på många håll är tuff är det därför en viktig prioritering att satsa på både kompetensutveckling och forskning. Det är också ett sätt att behålla kunskaper på regional nivå. Region Västmanland ska vara en arbetsgivare där personalen har inflytande, blir lyssnad på, och kan påverka sin arbetsituation. Det ska finnas möjligheter att utvecklas i sin yrkesroll, till exempel genom vidareutbildning med bibehållen lön. Möjligheten att forska och utveckla sina idéer ska uppmuntras och underlättas. Orsaker till hög personalomsättning och höga sjuktal ska kartläggas och åtgärdas. Ledarskapet har stor betydelse för hur arbetsplatsen fungerar. Alla chefer ska ha den utbildning som krävs för att leda

arbetet. Regionen speglar samhället och personalsammansättningen bör därför präglas av mångfald. Att följa arbetsrätt och kollektivavtal ska vara lika självklart som att arbetsskor är en del av arbetsklädseln och betalas av arbetsgivaren. Att vara fackligt aktiv ska inte ifrågasättas eller bestraffas. Cheferna ska känna till vad meddelarfriheten, meddelarskyddet och föreningsfriheten innebär.

I Köping har utbildningen Svenska för Akademiker, SFA tidigare erbjudits. Det är en språkutbildning för den som har en akademisk utbildning inom medicin och som vill lära sig svenska för att kunna vara arbetsverksam inom den svenska sjukvården. SFA riktar sig till personer som bott kort tid i Sverige och som samtidigt studerar svenska som andraspråk eller motsvarande. Deltagarna får gå bredvid sjukvårdspersonal för att ytterligare komma i kontakt med språket och lära sig rutiner på sjukhuset. Detta är ett projekt som vi i Vänsterpartiet ser mycket positivt på. Insatser som denna bidrar till att främja kompetensförsörjningen i länet och tar till vara människors kunskaper.

Tyvårr förekommer det hot och våld inom regionens verksamheter, såväl inom vården som inom kollektivtrafiken. Brottsligheten i samhället som helhet påverkar även sjukvården när det gäller till exempel misshandel och dödligt våld. Det är inte ovanligt att personal utsätts för otillåten påverkan i form av hot, men mörkertalet är stort eftersom många medarbetare räknar med att det hör till jobbet och därför inte rapporterar in händelser. En del är också rädda för att stå som målsäganden i en polisanmälan. Som alltid gäller det att vara förberedd på det värsta, och bedriva ett sammanhållet och systematiskt säkerhetsarbete. God samverkan mellan regionen, Polismyndigheten och Kriminalvården är också en framgångsfaktor för att säkerställa okomplicerade vårdbesök för interna eller polisinsatser kopplat till högriskpatienter. Enkla system och tydliga styrdokument som är förankrade hos medarbetarna är av avgörande betydelse för om säkerhetsrutiner efterlevs. Riskanalyser och åtgärdsplaner är lika viktiga som tekniska lösningar i form av passersystem, larm och kamerabevakning. Regionen måste garantera säkerheten för såväl personal som patienter och anhöriga.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland undviker att använda sig av timanställd personal.
- Att Region Västmanland startar ett pilotprojekt med 6 timmars arbetsdag.
- Att Region Västmanland prövar arbetstidsmodellen 80-90-100.
- Att Region Västmanland utvecklar personalens möjligheter till vidareutbildning med bibehållen lön.
- Att Region Västmanland tillhandahåller arbetsskor för de yrkeskategorier som behöver arbetskläder.

- Att Region Västmanland aktivt kortar vägen in för de som har utländska vårdutbildningar.
- Att Region Västmanland anställer fler som är långt ifrån arbetsmarknaden.
- Att Region Västmanland säkerställer att cheferna har rätt förutsättningar.
- Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att göra verksamheterna säkra och trygga.

Vi betalar solidariskt till välfärden

Västmanland har den näst lägsta regionskatten i Sverige, bara Region Sörmland har lägre. Vår skattesats är 10,88 och Stockholm har den högsta på 12,38.

Visserligen har Region Västmanland än så länge varken skatteväxlat kollektivtrafiken eller har tagit stora lån för att bygga nya sjukhus. Men faktum kvarstår, det finns utrymme att höja skatten för att kunna satsa på sådant som tillgänglighet till vården, personalens löner och låga taxor i kollektivtrafiken. Vi föreslår därför att regionskatten höjs med 50 öre, vilket motsvarar ungefär 375 miljoner kronor i intäkter. För en invånare som tjänar 20 000 kronor i månaden betyder det 100 kronor mer i skatt, för den som tjänar 40 000 är höjningen det dubbla. En höjning av regionskatten är inget självändamål, men ett sätt att ta ansvar för de regionala angelägenheterna när staten inte gör det.

Att människor utbildar sig och har ett arbete är en förutsättning för regionens skatteintäkter. Vänsterpartiet ser det som en jämlikhetsfråga att alla invånare i vårt län ska ha en egen försörjning, en lön som går att leva på, och därmed ha möjlighet att bidra till den solidariskt finansierade välfärden. Regionen får in ungefär 2 800 000 000 kr/år i generella statsbidrag. Skatterna från länets invånare motsvarar tre gånger så mycket, nästan 8 500 000 000 kr. Utöver det tillkommer intäkter på cirka 2 300 000 000 för patientavgifter, avgifter i kollektivtrafiken, såld vård och riktade statsbidrag. Sammanlagt har regionen 13,6 miljarder till sitt förfogande. Av det står hälso- och sjukvården för 91 procent.

Vi har aldrig varit rikare i Sverige än vi är nu. Ändå kämpar så gott som alla regioner för att få en ekonomi i balans. Betyder det att samtliga är dåliga på att hantera pengar? Nej, kostnaderna beror på att samhället och vården utvecklas. Vi kan göra oändligt mycket mer för att rädda liv och hälsa idag än för bara några decennier sedan. Det är i grunden något positivt. Det är också så att trots att staten får in mer pengar än någonsin, återförs inte dessa automatiskt till välfärden utan hamnar i det så kallade reformutrymmet. Där används ofta en del till välfärd, men det kan lika gärna gå till skattesänkningar för de rikaste, RUT-avdrag eller subventioner på bensin. På så sätt urholkas välfärden år efter år. Genom statens oförmåga att ta ansvar för befolkningens behov av hälso- och sjukvård kommer regionerna att behöva prioritera hårt, även här i Västmanland.

Hälso- och sjukvårdens underskott är återkommande år efter år, vilket tyder på att förvaltningen är underfinansierad, i förhållande till den vård som bedrivs och i förhållande till förutsättningarna. Det är svårt att effektivisera tjänster utan att kvaliteten försämras. Mänsklig kontakt blir inte bättre bara för att det går fortare. Vi har därför valt att inte lägga något effektiviseringskrav på hälso- och sjukvården. Däremot uppmanar vi verksamheterna att fortsätta sträva efter smartare arbetssätt och att undvika onödiga kostnader. Det finns till exempel forskning som visar att uppemot en tredjedel av alla behandlingar utförs i onödan. Orsakerna till det varierar, men det kan både handla om patientens oro för allvarlig sjukdom, läkarens oro för att missa allvarlig sjukdom, standardrutiner som inte alltid behövs, krav från andra yrkeskategorier inom vården, bristande kontinuitet i kontakten och ekonomiska styrmedel som är inbyggda i systemet. Den billigaste vården är den som aldrig behöver ges och det är viktigt att ständigt utvärdera arbetet för att använda vårdens värdefulla resurser på bästa sätt.

Det enda helägda bolaget inom Region Västmanland är Folktandvården AB. De övriga bolagen är regionen delägare, och procentenheten skiljer sig åt mellan bolagen. Flera av de bolag som vi har helt eller delvis ansvar för uppvisar en mycket god ekonomi, i synnerhet Folktandvården AB. Utifrån rådande ekonomiska situation anser vi att en översyn av bolagens ägardirektiv bör genomföras. Vinstmarginalen är inte stor för många av bolagen, men från Folktandvården skulle ett större överskott kunna återtasa till regionen utan att skada verksamheten. Folktandvården har en mycket stark ekonomi med hög soliditet, och vinstmarginalen bör ses över så att regionen får tillbaka intäkter.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland höjer regionskatten med 50 öre från 2025.
- Att Region Västmanland driver frågan om ökade värdesäkrade statsbidrag.
- Att Region Västmanland fortsatt deltar i arbetet för att fler elever ska klara gymnasiet samt att en högre andel av befolkningen ska ha en försörjning.
- Att verksamheternas pågående arbete inom Region Västmanland med nya arbetssätt även tar hänsyn till den icke värdeskapande vården.
- Att Region Västmanland ser över ägardirektiven inom våra bolag och i den mån det är möjligt minskar bolagens vinstmarginal.
- Att Region Västmanland tar fram en prislapp för vad marknadsvården kostar skattebetalarna i Västmanland och agerar utifrån detta.

Du ska ha råd att bli sjuk

Den svenska sjukvården har förhållandevis låga avgifter. Att besöka sin vårdcentral i Västmanland kostar 170 kr och besök hos specialistläkare det

dubbla. Det är ett fåtal regioner som har lägre avgifter för vårdcentralsbesök, men det är också få regioner som har högre avgifter för specialistbesök. Att vara inlagd på sjukhus kostar patienten 130 kr per dygn, vilket är maximalt vad en region får ta ut i avgift. Nivån på patientavgifterna följer prisbasbeloppet. Västmanlands högkostnadsskydd inom öppenvården var 1 400 kr under 2024. Det är den högsta avgift som en patient ska betala under en tolv månaders period, och mer än så får inte någon region ta ut i avgifter. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att fortsatt hålla ner avgifterna inom hela hälso- och sjukvården, så att inte ekonomin blir ett hinder för att söka vård. När regionens ekonomi är god anser vi inte att det är nödvändigt att ta ut högre patientavgifter bara för att det är tillåtet. Vi föredrar att finansiera välfärden solidariskt genom skattsedeln.

Egenavgiften för sjukresor är idag 120 kr per enkelresa och högkostnadsskyddet för sjukresor är 2 160 kr/år. Vi i Vänsterpartiet står fast vid att avgiften för sjukresor måste pressas ned och underlätta för den som behöver nyttja dem. Höga avgifter för sjukresor bidrar till ojämlika förutsättningar för alla att kunna ta sig till och från regionens verksamheter. Vi vill inte heller avgiftsbelägga uttryckning av ambulans i de fall patienter inte behöver akut vård.

Regionerna har ett ansvar för att Hälso- och sjukvårdslagen följs, men ibland står detta i strid med Patientlagen. Utomlänsvård kallas det när en patient får vård någon annanstans än i sin egen region. Anledningarna till att man får vård i en annan region kan vara att vården remitterar patienten dit, att patienten råkar befinna sig i en annan del av landet och blir i akut behov av vård, eller att patienten själv önskar vård i en annan region. Rätten att söka vård i andra regioner eller via kontakter med nätläkare kan vara en fördel för patienten, men det finns inte alltid en koppling mellan behov och efterfrågan. Räkningen kommer alltid till den region där patienten är skriven. Bara utbetalningarna till Kry kostar regionen många miljoner årligen, pengar som hade behövts för att genomföra regionens uppdrag. Det är bättre, både för regionens ekonomi, och för patienterna att få vård av utförare som har träffat dem och kan följa upp vården.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland avstår från att höja patientavgifterna.
- Att Region Västmanland avstår från att höja taxorna för sjukresor.
- Att Region Västmanland avstår från avgifter för ambulansuttryckningar som inte leder till akutvård.
- Att Region Västmanland arbetar tillsammans med staten och SKR för att stoppa de kostsamma utbetalningarna till nätdoktorerna.

Ansvar för framtida generationer

Region Västmanland har historiskt sett haft en stark ekonomi och har också en högre soliditet än genomsnittet. I år går regionen dock back, liksom majoriteten av landets regioner. Enligt kommunallagen får inte regioner och kommuner göra ett underskott. För god ekonomisk hushållning krävs dessutom att hänsyn tas till verksamheternas behov på både lång och kort sikt. Bland annat behöver det finnas avsatta medel för framtida pensionskostnader, för att inte behöva låna så mycket, och för att ha beredskap för att klara av oförutsedda händelser. Därför brukar Region Västmanland budgetera för ett överskott, ett balanskravsresultat över en konjunkturcykel, på 2 procent av skatter och generella statsbidrag.

De senaste åren har hälso- och sjukvården haft en hög kostnadsutvecklingstakt och den förväntas öka om ingenting drastiskt görs. Vänsterpartiets hållning är att det är viktigt med en ansvarsfull ekonomisk politik för att garantera att även framtida generationer får en god sjukvård. Samtidigt går det inte att bortse från det faktum att välfärden får för lite statliga medel. Stora skattesänkningar under flera decennier i kombination med en förflyttning av resurser från offentliga till privata aktörer har lett till dagens situation, och vi har ännu inte sett någon vändning. Inom Region Västmanland pågår budgetarbetet utifrån nuvarande förutsättningar, men det krävs omfattande nationella satsningar för att stärka regionernas möjligheter till en långsiktigt hållbar vård och en ekonomi i balans. Innan staten tar sitt ansvar för den förändrade demografin och ökande kostnader för den medicinska utvecklingen är det svårt att budgetera för stora överskott. När det saknas över en miljard inom hälso- och sjukvården går det inte att räkna med de vanliga principerna för god ekonomisk hushållning.

Vi anser att dagens marknadsstyrning, New Public Management, NPM, med det privata näringslivet som förebild, inte ska användas i sjukvården. Upphandlingar, konkurrensutsättning, vårdval och olika ekonomiska styrmetoder har inneburit ökad administration för personalen och större behov av kontroll. Det gynnar inte patienterna och det kan vara en bidragande orsak till den personalflykt vi ser. Ett talande exempel är jakten på de statliga tillgänglighetsmedlen som samtliga regioner tävlar om. Det krävs ett omfattande administrativt arbete för att beräkna hur en region står sig i förhållande till landets övriga regioner och vilka summor man kan räkna med.

Forskning visar att välfärdsbrottslighet förekommer inom betydande delar av konkurrensutsatt offentlig verksamhet. Det är ytterst angeläget att Region Västmanland går vidare vid alla misstankar om fel, fusk och kvalitetsbrister. Det är svårt för en region att kontrollera om kostnaderna står i relation till behovet när utförarna bestämmer vilken vård som ska ges, men angeläget att det finns rätt

kapacitet inom regionen för att kunna göra uppföljningar. Här behöver regionen också stärka det förebyggande arbetet så att välfärdsbrotten inte äger rum.

Personalen ser till att verksamheterna fungerar dygnet runt, årets alla dagar. Det är inte rimligt att Region Västmanland kräver effektiviseringar samtidigt som politikernas arvoden är dubbelt så höga som medelinkomsten i länet. Varje månad uppgår arvodena till omkring en miljon kronor. Vi föreslår därför en sänkning av politikerarvodena till 60 procent av dagens nivåer. Sänkningen kan bidra till finansiering av arbetstidsförkortning eller höjda löner, satsningar som syftar till att rekrytera och behålla vårdpersonal. Däremot vill vi bibehålla partistödet i nuvarande form för att stärka arbetet inom partierna. Vi är också angelägna om att invånarna ska ha en god demokratisk insyn i det politiska arbetet, att det ska vara en bred politisk representation i regionens organ och att antalet mandat i regionfullmäktige ska bibehållas.

Regionen har stora investeringar framför sig. Främst gäller det byggandet av det nya akutsjukhuset i Västerås, NAV. Driftkostnaderna för NAV beräknas uppgå till mellan 500 och 700 miljoner kronor per år. Det nya sjukhuset i Sala står klart, och regionen har även beslutat om att modernisera sjukhuset i Fagersta samt bygga en ny ambulansstation i Västerås. Vi ser det som prioriterat att investera även i Köpings sjukhus. Andra investeringar handlar om att renovera Närvårdens vårdcentraler, tillskapa klass 3-platser inom rättspsykiatri, lösa parkeringssituationen i Västerås, och gå mot en helt eldriven bussflotta.

Vi tror att flera av de förslag vi nämner i regionplanen skulle leda till besparingar, i form av sänkta sjuktal, färre nyrekryteringar och minskat behov av hyrpersonal. Det gäller både stabilitetsbonusen, arbetstidsförkortningar och förmånskort i kollektivtrafiken. Att stärka befolkningens mående genom hälsosamtal, mobil ungdomsmottagning och självhjälpsgrupper tror vi också lönar sig på sikt. Men med tanke på det akuta ekonomiska läget avvaktar vi med de flesta av förslagen.

Uppdrag:

- Att Region Västmanland sänker politikerarvodet till 60 procent av dagens nivå, men behåller partistödet i nuvarande form.
- Att Region Västmanland bibehåller antalet mandat i regionfullmäktige.
- Att Region Västmanland frångår New public management som styrmodell.
- Att Region Västmanland säkerställer att regionen har kapacitet och kompetens för att följa upp privata verksamheter som regionen har avtal med, och på så sätt upptäcka felaktigheter kopplade till oseriösa aktörer.
- Att Region Västmanland nogsamt prioriterar bland planerade investeringar utifrån såväl invånarnas behov som regionens ekonomi.

Budget och ekonomiska förutsättningar

Resultat					
	Utfall	Budget	Budget	Plan	Plan
<i>Belopp i miljoner kronor</i>	2023	2024	2025	2026	2027
Verksamhetens intäkter	2 224	1 880	2 269	2 291	2 314
Verksamhetens kostnader	-12 429	-11 550	-13 075	-13 474	-13 724
Avskrivningar	-379	-402	-307	-338	-413
Verksamhetens Nettokostnader	-10 583	-10 072	-11 113	-11 521	-11 823
Skatteintäkter	7 616	7 748	8 476	8 799	9 136
Generella statsbidrag och utjämning	2 543	2 636	2 817	2 902	2 981
Verksamhetens resultat	-424	312	180	180	294
Finansiella intäkter	589	144	126	140	143
Finansiella kostnader	-474	-509	-307	-261	-315
Resultat efter finansiella poster*	-308	-53	0	59	121

Resultat efter finansiella poster 2024 motsvarar det budgeterade resultatet enligt balanskravet före ianspråktagande av avsättning i eget kapital. Budgeterat resultat 2025-2027 motsvarar 2 % av skatter och generella statsbidrag (god ekonomisk hushållning)

Nettokostnadsutveckling 13,1% -4,8% 10,3% 3,7% 2,6%
Nettokostnadsutveckling 2023 beräknas utifrån utfall 2022.
Nettokostnadsutveckling budget 2024 beräknas utifrån utfall 2023.

Resultat enligt god ekonomisk hushållning	203	208	226	234	242
---	------------	------------	------------	------------	------------

Ramar				
<i>Regionersättning i miljoner kronor</i>	Budget	Budget	Plan	Plan
<i>Summa fördelat till nämnder och förvaltningar</i>	2024	2025	2026	2027
<u>Verksamhet under nämnd</u>				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	8 712,6	8 730,6	8 898,5	9 285,0
<i>varav Vårdval</i>	1 396,2	1 438,1	1 459,0	1 522,1
Kollektivtrafiknämnden	359,8	357,2	361,1	375,5
Regionala utvecklingsnämnden	165,6	163,0	164,8	171,4
<u>Verksamhet under Regionstyrelsen</u>				
Fastighets- och serviceförvaltningen	23,7	28,0	28,0	28,2
Regionkontoret	265,7	373,7	377,9	393,0
<i>varav omfördelning interhandel</i>		107,3	108,5	112,8
<u>Övrigt</u>				
Politisk verksamhet och patientnämndens kansli				
Patientnämnden inkl kansli	6,5	6,5	6,6	6,8
Förtroendevalda och bidrag till politiska partier	48,1	42,0	42,5	44,2
Revisionen	5,9	5,9	5,9	6,1
Summa fördelat till nämnder och förvaltningar	9 587,8	9 706,9	9 885,3	10 310,2
Anslaget till regionstyrelsens förfogande	600,3	1 455,1	1 598,2	1 588,1
<i>varav statsbidrag</i>	332,1	326,9	300,0	300,0
SUMMA VERKSAMHET	10 188,1	11 162,0	11 483,5	11 898,3
Gemensamma kostnader och intäkter	-116,2	-48,7	37,2	-75,2
SUMMA DRIFTBUDGET (nettokostnader)	#####	11 113,3	11 520,7	11 823,1

Specifikation av anslaget till regionstyrelsens förfogande				
	Budget	Budget	Plan	Plan
<i>Belopp i miljoner kronor</i>	2024	2025	2026	2027
Omställning och kompetensutveckling	27,0	25,0	25,0	25,0
Personalpolitiska medel	4,0			
Utökning kollektivtrafiken (MÅLAB, TIB mm)	32,0	30,0	30,0	30,0
Fastighetsomställningskostnader	20,0	20,0	20,0	20,0
Akutsjukhus Västerås Projektering/genomförande	36,0	44,5	48,5	55,0
Cosmics utvecklingsprogram	18,0	18,0	16,0	18,0
Lågtröskelmottagning (till ram)	3,5			
Samverkan kring personer med skadligt bruk och beroende	2,0	4,0	9,0	9,0
Nationella riktlinjer (GAP-analyser)	5,0	5,0	5,0	5,0
Forskning, innovation och kombinerade tjänster	10,0	10,0	10,0	10,0
Brandskyddsåtgärder	2,0			
LSS		11,0	11,0	11,0
Bredband och regionala utvecklingsmedel	3,0	3,0	3,0	
Samordningsfunktion kulturskolor	0,4	0,4	0,4	
TBE-vaccination barn (till ram)	4,0			
Avveckling Salbergafonden		5,0		
Vaccin kikhosta gravida (till ram)	1,0			
Primärvård	7,0			
Avgiftsfri vård sexuellt våld	0,3	0,3	0,3	0,3
Beredskap, robusthet och välfärdsbrott	3,0	8,0	3,0	3,0
Avskrivning utrustning NAV				3,8
Förstärkning Hälso- och sjukvården		789,0		
Förstärkning Kollektivtrafiken		30,0		
Förstärkning Kultur och folkbildning		5,0		
Personalsatsning		20,0	20,0	20,0
Summa övrigt	178,2	1 028,2	201,2	210,1
Fönutsätter statsbidrag				
Kvinnorsjukvård, specialist- och primärvårdsverksamhet	20,0	20,0		
Psykisk hälsa (endast regionens del enligt SKR 2023)	37,5	25,2	25,2	
Kortare väntetider i cancervården	10,0	10,0	10,0	
Rehabkoordinatorer (generellt stb)	9,7	9,7	9,7	
God och nära vård	80,5	70,0	70,0	
varav satsning på nytt personal och arbetsgivarprogram 4 mnkr 2024-2026				
varav ökad ambitionshöjning ST-läkare i primärvården 5,1 mnkr 2024-2026				
varav seniorhälsovårdsprogram 2 mnkr 2024-2026				
Civilt försvar	16,7	20,0	20,0	
Civilt försvar beredskapsläkemedel	13,3			
Ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården inkl statsbidrag Fler vårdplatser	80,0	170,0	70,0	
varav ytterligare satsning på tillgänglighet BUP med 4 mnkr 2024-2026				
utöver det som i överenskommelsen är direkt styrt mot BUP				
Återhämtningsbonus	9,0	0,0		
Flera vårdplatser	53,4	0,0		
Fysisk aktivitet på recept	2,0	2,0		
Övriga statsbidrag			95,1	300,0
Summa statsbidrag	332,1	326,9	300,0	300,0
Summa reserverat	510,3	1 355,1	501,2	510,1
Egentligt oförutsett/budgeringsmarginal	90,0	100,0	100,0	100,0
Oreserverat		0,0	997,0	978,0
Summa till regionstyrelsens förfogande	600,3	#####	#####	1588,1

Investeringsramar

Belopp i miljoner kronor	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030
Inventarier och utrustning	260	218	525	380	630	375	223
Byggnadsinvesteringar	1062	1621	1453	1510	1387	1532	793
varav akutsjukhus Västerås	728	1167	1218	1241	626	516	187
Investeringar totalt	1322	1839	1978	1890	2017	1907	1016

Förslag låneramar

Belopp i miljoner kronor	Behov 2024	Behov 2025	Behov 2026	Behov 2027
Bankkontokredit	1500	1000	1000	1000
Låneram	1400	3200	5500	7300
Totalt	2900	4200	6500	8300

Belopp i miljoner kronor	Behov 2024	Behov 2025	Behov 2026	Behov 2027
Lån nyupptagna	800	1800	1800	1300
Säkerhetsmarginal	600	600	500	500
Lånebehov	1 400	2 400	2 300	1 800

SKR prognos 20240502 plus skattehöjning 50 öre

Belopp i miljoner kronor	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Skatteintäkter	7 748	8 476	8 799	9 136
Slutavräkning 2023				
Inkomstutjämningsbidrag	1 465	1 517	1 588	1 651
Kostnadsutjämningsbidrag	51	87	86	90
Regleringsavgift	104	102	61	16
Införandebidrag/tillägg	0	0		0
Statsbidrag för läkemedelsförmånen	1 016	1 111	1 166	1 225
Summa skatter och statsbidrag	10 384	11 293	11 700	12 118

Uppdrag ur regionplanen

Att Region Västmanland strävar efter att ha tillräckligt antal disponibla vårdplatser vid varje given tidpunkt beroende på typ av verksamhet.
Att Region Västmanland tillsammans med kommunerna tar fram rutiner och riktlinjer för hur patientflödena ska förbättras.
Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att minimera återinläggningar av patienter.
Att Region Västmanland fortsätter arbeta aktivt med att minska kronikers behov av specialistvård.
Att Region Västmanland i större utsträckning stöttar kommunerna i arbetet med palliativa patienter i hemmet.
Att Region Västmanland ska erbjuda en fast vårdkontakt till de patienter som ofta är i behov av vården, som äldre och kroniker.
Att Region Västmanland ska utforma ersättningssystem som gynnar kontinuitet, långsiktighet och tillräckligt med tid för varje patient.
Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att minimera återinläggningar av patienter.
Att Region Västmanland säkerställer att alla patienter som är i behov av en samordnad individuell plan får det.
Att Region Västmanland ska fortsätta arbeta på ett systematiskt sätt med avvikelshantering och vara noga att dokumentera avvikelser kopplade till personalbrist, inhyrd personal och nätläkare.
Att Region Västmanland ska sträva efter att korta ledtiderna inom cancervården så att regionens tider överstiger det nationella snittet.
Att Region Västmanlands arbete med att undvika trycksår som uppstår i slutenvården ska fortsätta.
Att Region Västmanland ska förbättra följsamheten till kläd- och hygienrutiner.
Att det finns en digital väg in till varje vårdenhet inom Region Västmanland som ett komplement till fysiska besök eller telefonkontakt.
Att all kommunikation, alla digitala tjänster och den fysiska miljön inom vården inom Region Västmanland ska vara tillgängliga och användbara för människor med funktionsnedsättning.

Att en översyn görs av hur tillgängliga material och tjänster inom Region Västmanland är på olika språk.
Att all information inom Region Västmanland går att ta del av på de erkända minoritetsspråken.
Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att skapa egna digitala lösningar som ersätter privata nätläkare.
Att Region Västmanland säkerställer att vårdgarantin utgår från behov.
Att Region Västmanland behåller befintliga Hälsocenter i länet.
Att Region Västmanland verkar för att fler ska delta i screeningprogram.
Att Region Västmanland på sikt erbjuder 40-åringar riktade hälsosamtal.
Att hörselscreening ingår i hälsosamtalen inom Region Västmanland.
Att Region Västmanland bevakar ytterligare behov av subventionerade vaccin för barn och andra sköra grupper.
Att Region Västmanland på sikt återupptar självhjälpsgrupperna.
Att Region Västmanland fortsätter att driva sjukhusen i Västerås, Köping, Sala och Fagersta i egen regi, Västerås och Köping som akutsjukhus.
Att Region Västmanland fördjupar samverkan kring den vård som behövs sällan, till exempel komplicerade operationer, med närliggande regioner.
Att Region Västmanland utvecklar 1177 via både ökad telefontillgänglighet och chatten 1177 direkt.
Att Region Västmanland inte medverkar till nedskärningar och ransoneringar i hälso- och sjukvården.
Att Region Västmanland verkar för att erbjuda god vård med tillräckligt många vårdplatser i hela länet, inte bara i Västerås.
Att Region Västmanland arbetar aktivt med att stärka föräldrastödet vid nödvändig separation i samband med förlossningar.
Att samtliga vårdinrättningar inom Region Västmanland arbetar med att identifiera risker för våld i hemmet.
Att Region Västmanland agerar skyndsamt vid misstanke om att vårdgivare som har ett avtal med regionen utför kränkande ingrepp som inte har medicinsk evidens.

Att Region Västmanland tillsammans med andra aktörer tillhandahåller föräldrastöd och föräldrautbildningar.

Att Region Västmanland alltid prövar offentlig drift i första hand vid etablering av nya vårdenheter.

Att Region Västmanland säkerställer att offentlig finansiering inte bekostar en separat VIP-kö för sjukförsäkringspatienter.

Att Region Västmanland inte skriver avtal med privata utförare med parallella verksamheter.

Att Region Västmanland har en samlad strategi för etablering av vårdcentraler i hela länet.

Att Region Västmanland utvärderar intraprenaden.

Att Region Västmanland inte bolagiserar intraprenaden.

Att Region Västmanland säkerställer att vårdcentralerna har medel och andra förutsättningar att klara av sitt uppdrag.

Att Region Västmanland i förfrågningsunderlagen ställer krav på öppna böcker, det vill säga möjlighet att se utförares ekonomiska redovisningar.

Att Region Västmanland inte bekostar privata sjukvårdsförsäkringar åt regionens eller de regionala bolagens anställda eller styrelser.

Att Region Västmanland övertar hela läkemedelsförsörjningen i egen regi.

Att Region Västmanland ser till att ungdomsmottagningarna har verksamhet hela länet, antingen i form av en fysisk eller mobil mottagning.

Att Region Västmanland behåller Barn- och ungdomspsykiatri i egen regi.

Att Region Västmanland tillsammans med kommunerna och andra aktörer gör allt som krävs för att vända den psykiska ohälsan bland barn och unga.

Att Region Västmanland underlättar för en sömlös övergång från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri.

Att Region Västmanland tillsammans med länets kommuner arbetar fram samverkansformer för de barn och unga som erhåller olika insatser från samhället.

Att Region Västmanland erbjuder personalen utbildning i normkritiskt bemötande av personer med psykisk ohälsa.

Att Region Västmanland arbetar aktivt med jämställdhetsintegrering inom psykiatri.

Att Region Västmanland intensifierar arbetet med nollvision mot suicid.
Att Region Västmanland samordnar anhörigstödet för de vars anhöriga begått suicid.
Att Region Västmanland bibehåller antalet platser för självmald inläggning inom vuxenpsykiatrin.
Att Region Västmanland säkerställer att alla med dokumenterade ätstörningar kan få stöd och vård.
Att Region Västmanland utreder avgiftsfri rättspsykiatrisk tvångsvård.
Att Region Västmanland fortsatt verkar för att starta tillnyktringsenheten.
Att Region Västmanland undersöker olika metoder för att samfinansiera tillnyktringsenheten.
Att Region Västmanland ska vara restriktiv med prishöjningar inom Folk tandvården.
Att Region Västmanland återgår till att följa den nationella referensprislistan för tandvården.
Att Region Västmanland ser över avkastningskraven inom Folk tandvården.
Att Region Västmanland ianspråktar en del av Folk tandvårdens överskott.
Att Region Västmanland avstår från att höja priserna på hjälpmedel.
Att Region Västmanland förskriver hjälpmedel på ett jämlikt och jämställt sätt.
Att Region Västmanlands bassänger fortsatt hålls öppna för patienter.
Att Region Västmanland fortsatt ger Patientnämnden ett stabilt ekonomiskt anslag.
Att Region Västmanland säkerställer tillgången till stödpersoner.
Att Region Västmanland avstår från att höja avgifterna i kollektivtrafiken.
Att Region Västmanland ställer krav på god arbetsmiljö vid upphandlingar inom kollektivtrafiken.
Att Region Västmanland säkerställer att satsningar på kollektivtrafik och infrastruktur sker med hela länets bästa i åtanke.
Att Region Västmanland tar bort avgiften för sommarlovskortet för skolungdomar när regionens ekonomi tillåter. Till dess ska biljettpriserna hållas så låga som möjligt.

Att Region Västmanland ställer krav på att upphandlade utförare tar emot praktikanter och lärlingar.

Att Region Västmanland fortsätter arbeta för jämlika kostnader för färdtjänst genom dialog och samverkan med kommunerna.

Att taxorna för sjukresor inom Region Västmanland hålls på en låg nivå.

Att Region Västmanland säkerställer att personer med funktionsnedsättningar kan nyttja kollektivtrafiken på ett tillgängligt sätt.

Att Region Västmanland erbjuder sina anställda förmånskort i kollektivtrafiken så snart regionens ekonomi tillåter.

Att Region Västmanland fortsätter att skapa möjligheter för ökade godstransporter på Mälaren.

Att Region Västmanland fortsätter lyfta frågan om Hjulstabron i samverkansorgan.

Att Region Västmanland säkerställer armlängds avstånd till kulturutövare.

Att Region Västmanland garanterar att Tärna Folkhögskola fortsatt får styra över vilka program och kurser som erbjuds.

Att Region Västmanland värnar om kulturaktörers och studieförbunds möjlighet till stabilt offentligt stöd.

Att Region Västmanland ger fortsatt ekonomiskt stöd till Västmanlands länsbildningsförbund som samordnar folkbildningen i länet.

Att Region Västmanland fortsatt stöttar den regionala kulturskolan.

Att Region Västmanland tillsammans med andra aktörer arbetar aktivt för att barn och unga ska stanna kvar inom idrotts- och föreningslivet.

Att Region Västmanland behåller avgiftsfritt inträde på Västmanland läns museum.

Att Region Västmanland undersöker möjligheten att ingå en RÖK, en regional överenskommelse där civilsamhället samverkar med regionen för att tillsammans uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

Att Region Västmanland vidareutvecklar arbetet med forskningstjänster.

Att Region Västmanland stärker samarbetet med Mälardalens universitet.

Att Region Västmanland utreder möjligheten av att tillskapa en bredbandsfond tillsammans med länets kommuner.

Att Region Västmanland är drivande för att skapa långsiktiga projekt med stabil finansiering.
Att Region Västmanland prioriterar stöd till projekt i lands- och glesbygd.
Att Region Västmanland endast för statistik över den faktiska tillgången till bredband.
Att Region Västmanland utvecklar samarbeten med icke vinstdrivande företag.
Att Region Västmanland använder sig av reserverade upphandlingar för non profit och sociala företag.
Att Region Västmanland fortsätter uppmuntra projektmedel riktade till företag som arbetar med hållbarhet och jämställdhet.
Att Region Västmanland utvärderar utbetalda projektmedel för att säkerställa att främjandet av hållbarhet, jämställdhet och klimatsmarta innovationer faktiskt uppnåtts.
Att Region Västmanland främjar näringslivet i hela länet.
Att Region Västmanland ser över sina digitala kanaler så att de är tillgängliga för alla.
Att Region Västmanland inte främjar lokal gårdsförsäljning.
Att Region Västmanland antar en koldioxidbudget för det regionala klimatavtrycket.
Att Region Västmanland där så är möjligt installerar solceller på taken.
Att Region Västmanland minskar elförbrukningen inom verksamheterna.
Att Region Västmanland verkar för förlängt samarbete med Region Uppsala avseende Kost, eller utvecklar samarbeten med kommunerna.
Att Region Västmanland fortsätter se över transport, inköp och tillverkning så att hela kedjan är ekologiskt och ekonomiskt hållbar.
Att Region Västmanland i samråd med MSB bidrar till länets krisberedskap.
Att Region Västmanland upprättar egna lager av sjukvårdsmateriel.
Att Region Västmanland lämnar delägarskapet i Nya Västerås Flygplats AB.
Att kollektivtrafik ska vara förstahandsvalet vid tjänsteresor i regionen.
Att kollektivtrafikens marknadsandel i regionen ökar i förhållande till bilen.

Att Region Västmanland skyddar Mälaren som dricksvattentäkt, till exempel genom en mer aktiv roll i Mälarens vattenvårdsförbund.

Att Region Västmanland stödjer lokala Reko-ringar och Bondens egen marknad.

Att Region Västmanland minskar engångsmaterialen i vården och återvinner mer.

Att Region Västmanlands utemiljöer utvecklas med avseende på biologisk mångfald.

Att Region Västmanland tar en aktiv roll i Mälardalens luftvårdsförbund.

Att Region Västmanland utökar konsekvensanalyser till att omfatta alla kärnkonventioner om mänskliga rättigheter.

Att Region Västmanland förstärker arbetet med att tillgängliggöra information såväl utifrån språk som funktionsnedsättning.

Att Region Västmanland konsulterar funktionsrättsgrupper vid nybyggnationer eller ombyggnationer som kan påverka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Att Region Västmanland erbjuder ledsagning inom alla vårdverksamheter.

Att Region Västmanland tar fram en handlingsplan kring rasism på jobbet.

Att Region Västmanland fortsatt erbjuder tolk till de som behöver.

Att Region Västmanland inrättar dialogforum för HBTQ-organisationer.

Att Region Västmanland utvecklar arbetet med jämställdhetsbudgetering.

Att Region Västmanland fortsatt prioriterar jämställdhet mellan män och kvinnor, inklusive att ansluta sig till jämställdhetsstrategin och jämställdhetsdeklarationen.

Att lönesättningen inom Region Västmanland sker på jämlika och jämställda grunder.

Att Region Västmanland intensifierar arbetet med att förbättra villkoren för de egna anställda.

Att Region Västmanland eftersträvar en mix av erfarna och nyare medarbetare vid rekrytering och schemaläggning.

Att personal som arbetar heltid åt Region Västmanland inte ska behöva ha flera jobb för att få sin ekonomi att gå ihop.

Att Region Västmanland inför en stabilitetsbonus enligt trappmodell för att uppmuntra till en stabil personalsituation där antal tjänsteår premieras.

Att Region Västmanlands kostnader för hyrpersonal inte överskrider 2 procent av de totala personalkostnaderna.
Att Region Västmanland undviker att använda sig av timanställd personal.
Att Region Västmanland startar ett pilotprojekt med 6 timmars arbetsdag.
Att Region Västmanland prövar arbetstidsmodellen 80-90-100.
Att Region Västmanland utvecklar personalens möjligheter till vidareutbildning med bibehållen lön.
Att Region Västmanland tillhandahåller arbetsskor för de yrkeskategorier som behöver arbetskläder.
Att Region Västmanland aktivt kortar vägen in för de som har utländska vårdutbildningar.
Att Region Västmanland anställer fler som står långt ifrån arbetsmarknaden.
Att Region Västmanland säkerställer att cheferna har rätt förutsättningar.
Att Region Västmanland fortsätter arbetet med att göra verksamheterna säkra och trygga.
Att Region Västmanland höjer regionskatten med 50 öre från 2025.
Att Region Västmanland driver frågan om ökade värdesäkrade statsbidrag.
Att Region Västmanland fortsatt deltar i arbetet för att fler elever ska klara gymnasiet samt att en högre andel av befolkningen ska ha en försörjning.
Att verksamheternas pågående arbete inom Region Västmanland med nya arbetsätt även tar hänsyn till den icke värdeskapande vården.
Att Region Västmanland ser över ägardirektiven inom våra bolag och i den mån det är möjligt minskar bolagens vinstmarginal.
Att Region Västmanland tar fram en prislapp för vad marknadsvården kostar skattebetalarna i Västmanland och agerar utifrån detta.
Att Region Västmanland avstår från att höja patientavgifterna.
Att Region Västmanland avstår från att höja taxorna för sjukresor.
Att Region Västmanland avstår från avgifter för ambulansutryckningar som inte leder till akutvård.

Att Region Västmanland arbetar tillsammans med staten och SKR för att stoppa de kostsamma utbetalningarna till nätdoktorerna.

Att Region Västmanland sänker politikerarvodet till 60 procent av dagens nivå, men behåller partistödet i nuvarande form.

Att Region Västmanland bibehåller antalet mandat i regionfullmäktige.

Att Region Västmanland frångår New public management som styrmodell.

Att Region Västmanland säkerställer att regionen har kapacitet och kompetens för att följa upp privata verksamheter som regionen har avtal med, och på så sätt upptäcka felaktigheter kopplade till oseriösa aktörer.

Att Region Västmanland noggrant prioriterar bland planerade investeringar utifrån såväl invånarnas behov som regionens ekonomi.

Kommentarer gällande Vänsterpartiets budget

Regionen behöver högre generella statsbidrag, för att kunna upprätthålla sina verksamheter med god kvalitet givet befolkningens behov, den medicinska utvecklingen och den svåra bemanningssituationen. Därför har vi inte heller lagt några besparingskrav. Däremot väljer vi att rikta ytterligare 0,5 procent av hälso- och sjukvårdens anslag till primärvården. Eftersom vi vill upphäva delägarskapet i flygplatsbolaget har vi inte budgeterat för att täcka dess underskott på prognosticerat 15 miljoner per år. Vi sparar vi in 5 miljoner per år på sänkta politikerarvoden. I stället satsar vi på pilotprojekt med förkortad arbetstid.

I år föreslår vi en skatthöjning på 50 öre. Det innebär 375 miljoner kronor mer i intäkter per år. Pengarna behövs för att minska det ingående underskottet på 1,2 miljarder kronor inom hälso- och sjukvården, och när det nya akutsjukhuset i Västerås är klart behövs pengarna till driften som beräknas kosta 500–700 miljoner/år. Skatthöjningen förbättrar förutsättningarna för att få en ekonomi i balans inför de kommande ökade driftkostnaderna. Att lägga undan pengar till eget kapital samtidigt som underskottet är så stort är inte ekonomiskt försvarbart. Därför räknar vi med 0 procent i överskott år 2025, men 0,5 procent i överskott 2026 och 1 procent i överskott 2027.

Samtidigt som hälso- och sjukvården går med förlust gör Folk tandvården AB ett gott resultat. En bidragande anledning till det är att man har frångått den nationella referensprislistan med höjda avgifter för västmanlänningarna till följd av detta. Nu är det dags att betala tillbaka. Vi föreslår en vinstutdelning på 4 miljoner 2025, 3 miljoner 2026 och 2 miljoner 2027. Pengarna ska gå till att täcka underskottet i sjukvården. Högre skatt, lägre balanskravsresultat samt vinstutdelning från Folk tandvården AB gör det möjligt att år 2025 avsätta mer pengar till styrelsens anslag för oförutsett. Dessa medel ska framför allt användas för att minska underskotten inom hälso- och sjukvården, men även för att budgeten för kollektivtrafikförvaltningen ska gå ihop. Vi riktar dessutom 5 miljoner vardera till kulturen och till arbetet för att stoppa välfärdsbrottsligheten. Hur mycket av de oreserverade medlen som ska gå till respektive verksamhet 2026–2027 återkommer vi till i kommande plan och budget. Det är avhängigt hur mycket kostnadsutvecklingen inom sjukvården kan dämpas.

Vänsterpartiets förslag till regionfullmäktiges beslut:

1. Skattesatsen för den regionskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten fastställs för år 2025 till 11,38 %
2. Ram om 5,9 miljoner kronor till revisorerna 2025 fastställs.
3. Ram om 6,5 miljoner kronor till patientnämnden fastställs.
4. Ramen för 2025 års investeringar fastställs till 1 839 miljoner kronor.
5. Planeringsunderlag för investeringar fastställs för 2026 till 1 978 miljoner kronor och för 2027 till 1 890 miljoner kronor.
6. Regionstyrelsen får i uppdrag att se över investeringsramarna och investeringsbehoven inför planperioden 2026–2028.
7. Regionstyrelsen har rätt att bevilja externa investeringar utanför beviljade ramar under förutsättning att full kostnadstäckning finns för investeringen.
8. Regionstyrelsen får i uppdrag att i enlighet med investeringspolicyn fastställa investeringsplanen för 2025.
9. Regionstyrelsen har under planperioden rätt att nyupplåna, det vill säga öka regionens skulder under planperioden, till maximalt 6 500 miljoner kronor (exklusive bankkontokredit). Den totala låneramen inklusive bankkontokredit om 1 500 miljoner uppgår då till totalt 8 800 miljoner kronor under planperioden.
10. Regionstyrelsen har under planperioden rätt att omsätta lån, det vill säga låna upp belopp motsvarande belopp på de lån som förfaller till betalning under planperioden.
11. Bankkontokreditens storlek fastställs till maximalt 1 500 miljoner kronor.
12. Resultat-, kassaflödes- och balansbudget för 2025 samt planer för 2026 och 2027 fastställs.
13. 2025 års ramar samt planer för 2026 och 2027 för nämnder och förvaltningar fastställs.
14. 2025 års ramar samt planer för 2026 och 2027 för övrig verksamhet fastställs.
15. Budget för gemensamma kostnader och intäkter för 2025 samt planer för 2026 och 2027 fastställs.
16. Regionstyrelsen får i uppdrag att vid behov omfördela medel mellan olika ramar.
17. Regionstyrelsen får i uppdrag att fördela reserverade medel för satsningar till respektive verksamhet.
18. Regionstyrelsen får i uppdrag att fatta beslut om de medel som inte reserverats i anslaget till styrelsens förfogande.
19. Regionstyrelsen äger rätt att fördela ut tillkommande statsbidrag under året.
20. Regionstyrelsen får i uppdrag att se över driftsramar planperioden 2025–2027.
21. Specificerade poster i anslaget till regionstyrelsens förfogande 2025 får, under förutsättning att det finns upptagna i respektive förvaltningsplan, ianspråkta av respektive nämnd/förvaltning i samband med fastställande av förvaltningsplan.
22. Egenavgifter för sjukresor, patientavgifter, slutenvårdsavgifter och högkostnadsskydd förblir oförändrade.
23. Regionfullmäktige accepterar ett utgående underskott i Hälso- och sjukvårdsnämnden på 500 miljoner kronor 2025.
24. Vänsterpartiets förslag till regionplan och budget fastställs i sin helhet.

